

КРАЩІ ПРАКТИКИ ПРОГРАМИ EUCATION

Рішення на місцях для громад,
що дотримуються прав людини

Кращі практики програми EUcation

Рішення на місцях для громад, що дотримуються прав людини

Цей буклет підготовлено в межах освітньої програми «EUcation — Міське врядування задля прав людини та інтеграції в ЄС», яку реалізує Львівське бюро євроінтеграції у партнерстві з Лундським університетом (Швеція) та Інститутом прав людини та гуманітарного права імені Рауля Валленберга (RWI) за фінансової підтримки Шведського інституту (Svenska Institutet).

Авторські права на цей матеріал належать його авторам та/або партнерам проєкту.

Дизайн — Анна Матченко, Корнелія Валлес
Дизайн обкладинки та карти — Олена Павлусик

Погляди, думки та інші положення, висловлені в цьому матеріалі, у письмовій або іншій формі, належать виключно авторам і не обов'язково відображають позицію Шведського інституту чи будь-якого з партнерів проєкту. Відповідальність за зміст цього матеріалу, зокрема юридичну чи іншу, несуть виключно автори навчальної програми.

ЗМІСТ

01

ЩО ТАКЕ EUCATION? 4

ЯК ВИНИКЛА ІДЕЯ EUCATION?..... 4
ЦІЛЬОВА АУДИТОРІЯ EUCATION..... 4
ЧОГО НАВЧИЛИСЬ УЧАСНИКИ ПІД ЧАС УЧАСТІ В EUCATION?..... 5
ПРО ЩО ЦЕЙ БУКЛЕТ?..... 5

02

ЩО ТАКЕ ПІДХІД, ЩО ҐРУНТУЄТЬСЯ НА ПРАВАХ ЛЮДИНИ? 6

ЯК ППЛ МОЖЕ ПОКРАЩИТИ РОБОТУ НА МУНІЦИПАЛЬНОМУ РІВНІ? 8
ЯКІ ІСНУЮТЬ ПРИНЦИПИ ЗАКОННОСТІ ТА ЛОКАЛІЗАЦІЇ? 9
ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПУ ЗАКОННОСТІ НА ПРИКЛАДІ КОНВЕНЦІЇ ПРО ПРАВА ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ (КПІ)... 10
ЩО ОЗНАЧАЄ КПІ В КОНТЕКСТІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ? 13

03

АКТУАЛЬНІСТЬ ДЛЯ ШЛЯХУ УКРАЇНИ ДО ЄС 14

04

ПРАКТИЧНІ ПРИКЛАДИ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 16

05

1. ІНКЛЮЗИВНИЙ ДИТЯЧИЙ МАЙДАНЧИК «ДРУЖБА БЕЗ БАР'ЄРІВ» 18

ВИКЛИКИ 18
ІНІЦІАТИВА: ЩО, ЯК, ДЛЯ КОГО/З КИМ 18
ЗАСТОСУВАННЯ ППЛ В МЕЖАХ ПРОЄКТУ: ДУМКИ УЧАСНИКІВ 19
РЕЗУЛЬТАТИ..... 20

06

2. ПРОГРАМА ФОРМУВАННЯ ЛЮДИНОЦЕНТРИЧНОГО ПІДХОДУ В ЩОДЕННІЙ РОБОТІ: ВІД ТЕХНІЧНИХ ЗАВДАНЬ ДО ОРІЄНТОВАНОГО НА МЕШКАНЦІВ ПІДХОДУ 21

ВИКЛИКИ 21
ІНІЦІАТИВА: ЩО, ЯК, ДЛЯ КОГО/З КИМ ... 21
ЗАСТОСУВАННЯ ППЛ В МЕЖАХ ПРОЄКТУ: ДУМКИ УЧАСНИКІВ 22
РЕЗУЛЬТАТИ..... 23

07

3. ДОСТУПНА ЗУПИНКА: МАЛА ЗМІНА – ВЕЛИКИЙ ВПЛИВ 24

ВИКЛИКИ 24
ІНІЦІАТИВА: ЩО, ЯК, ДЛЯ КОГО/З КИМ ... 24
ЗАСТОСУВАННЯ ППЛ В МЕЖАХ ПРОЄКТУ: ДУМКИ УЧАСНИКІВ 25
РЕЗУЛЬТАТИ..... 26

08

4. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО ТА БЕЗПЕЧНОГО ДОСТУПУ ДО МЕДИЧНОГО ЗАКЛАДУ У ЛЬВОВІ 27

ВИКЛИКИ 27
ІНІЦІАТИВА: ЩО, ЯК, ДЛЯ КОГО/З КИМ 27
ЗАСТОСУВАННЯ ППЛ В МЕЖАХ ПРОЄКТУ: ДУМКИ УЧАСНИКІВ 28
РЕЗУЛЬТАТИ 29

10

6. FAINE MISTO БЕЗ БАР'ЄРІВ – КУЛЬТУРА, ДОСТУПНА ДЛЯ ВСІХ 32

ВИКЛИКИ 32
ІНІЦІАТИВА: ЩО, ЯК, ДЛЯ КОГО/З КИМ 32
ЗАСТОСУВАННЯ ППЛ В МЕЖАХ ПРОЄКТУ: ДУМКИ УЧАСНИКІВ 33
РЕЗУЛЬТАТИ 34

12

8. STEPLESS: ПОСИЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ІНКЛЮЗІЇ ЛЮДЕЙ З ОБМЕЖЕНОЮ МОБІЛЬНІСТЮ ЧЕРЕЗ СТВОРЕННЯ БЕЗБАР'ЄРНИХ ВХОДІВ ДО ПРИВАТНИХ ЗАКЛАДІВ 38

ВИКЛИКИ 38
ІНІЦІАТИВА: ЩО, ЯК, ДЛЯ КОГО/З КИМ 39
ЗАСТОСУВАННЯ ППЛ В МЕЖАХ ПРОЄКТУ: ДУМКИ УЧАСНИКІВ 39
РЕЗУЛЬТАТИ 40

09

5. БЕЗБАР'ЄРНА РЯШІВСЬКА: ПЕРЕТВОРЕННЯ ВУЛИЦІ РЯШІВСЬКОЇ НА БЕЗПЕЧНИЙ, ІНКЛЮЗИВНИЙ ТА ДОСТУПНИЙ МІСЬКИЙ ПРОСТІР ДЛЯ ВСІХ 30

ВИКЛИКИ 30
ІНІЦІАТИВА: ЩО, ЯК, ДЛЯ КОГО/З КИМ 30
ЗАСТОСУВАННЯ ППЛ В МЕЖАХ ПРОЄКТУ: ДУМКИ УЧАСНИКІВ 31
РЕЗУЛЬТАТИ 31

11

7. МУНІЦИПАЛЬНА ПЛАТФОРМА РОЗВИТКУ КАР'ЄРИ МОЛОДІ «ПЕРШІ КАР'ЄРНІ КРОКИ» 35

ВИКЛИКИ 35
ІНІЦІАТИВА: ЩО, ЯК, ДЛЯ КОГО/З КИМ 35
ЗАСТОСУВАННЯ ППЛ В МЕЖАХ ПРОЄКТУ: ДУМКИ УЧАСНИКІВ 36
РЕЗУЛЬТАТИ 37

13

9. БЕЗБАР'ЄРНИЙ МАРШРУТ ДО ПОСЛУГ: СТВОРЕННЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО МАРШРУТУ, ЩО ПОЄДНУЄ КЛЮЧОВІ ОБ'ЄКТИ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ 41

ВИКЛИКИ 41
ІНІЦІАТИВА: ЩО, ЯК, ДЛЯ КОГО/З КИМ 41
ЗАСТОСУВАННЯ ППЛ В МЕЖАХ ПРОЄКТУ: ДУМКИ УЧАСНИКІВ 42
РЕЗУЛЬТАТИ 43

14

10. ПРОГРАМА НАВЧАННЯ ЕТИЧНОЇ ТА БЕЗБАР'ЄРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ: ГІДНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК ОСНОВА ДОВІРИ ТА РІВНОСТІ 44

ВИКЛИКИ 44
ІНІЦІАТИВА: ЩО, ЯК, ДЛЯ КОГО/З КИМ 44
ЗАСТОСУВАННЯ ППЛ В МЕЖАХ ПРОЄКТУ: ДУМКИ УЧАСНИКІВ 45
РЕЗУЛЬТАТИ..... 46

16

ДОДАТОК 1. ШАБЛОН ІНІЦІАТИВ EUCATION 48

15

ВИСНОВОК 47

Що таке EUcation?

EUcation – це навчальна програма, зосереджена на міському врядуванні, що ґрунтується на правах людини, та на інтеграції з ЄС. Програма **EUcation** побудована на партнерстві між Львівським бюро євроінтеграції, Лундським університетом та Інститутом прав людини та гуманітарного права імені Рауля Валленберга та отримувала фінансування від Шведського інституту. Реалізація програми **EUcation** розпочалася у грудні 2024 року і тривала два роки.

Як виникла ідея EUcation?

Ідея створення **EUcation** виникла у колег з Львівського бюро євроінтеграції, які визначили чітку потребу в посиленні можливостей місцевого самоврядування з погляду вступу до ЄС та прав людини; для реалізації цієї ініціативи вони використали досвід попередньої співпраці з колегами з Лундського університету та Інституту прав людини та гуманітарного права імені Рауля Валленберга.

Цільова аудиторія EUcation

У навчальній програмі **EUcation** мали змогу взяти участь працівники органів місцевого самоврядування міста Львів та працівники відповідних муніципальних установ цього міста. Цю цільову аудиторію було обрано у зв'язку з ключовою роллю, яку відіграють органи місцевого самоврядування у забезпеченні того, щоб права людини реалізовувалися у повсякденному житті людей.

Чого навчились учасники під час участі в EUcation?

Беручи участь в навчальній програмі **EUcation** учасники дізналися про підхід, що ґрунтується на правах людини (ППЛ), ознайомилися з відповідними міжнародно-правовими інструментами у сфері прав людини, зокрема Конвенцією про права осіб з інвалідністю (КПІ), а також вивчили теми, що стосуються функціонування ЄС та процедур вступу до ЄС. Під час проходження програми **EUcation** учасники навчилися застосовувати принципи ППЛ у проєктах, які вони впроваджують або планують впроваджувати в межах своєї роботи в органах місцевого самоврядування.
Для полегшення роботи учасників з принципами ППЛ було розроблено шаблон (див. Додаток **1**).

Про що цей буклет?

Цей буклет є збіркою практичних прикладів проєктної діяльності, які учасники програми **EUcation** удосконалили завдяки більш поглибленому застосуванню принципів ППЛ. У буклеті також пояснюється, що таке ППЛ у контексті місцевого самоврядування, з особливим акцентом на принципі законності на прикладі КПІ.

Зміст буклету значною мірою ґрунтується на шаблонах, заповнених учасниками, а також на подальших презентаціях проєктів, які учасники підготували для тренінгу, що відбувся у квітні **2026** року в м. Гданськ (Польща), а також на додаткових матеріалах, наданих учасниками під час роботи над буклетом.

Ми сподіваємося, що цей буклет заохотить працівників органів місцевого самоврядування та муніципальних установ:

НАВЧАТИСЯ → **ЗАСТОСОВУВАТИ** → **СТВОРЮВАТИ** → **ДІЛИТИСЯ**

Що таке підхід, що ґрунтується на правах людини?

Чимало реформ, які необхідно реалізувати в межах законодавства ЄС (acquis), особливо ті, що стосуються фундаментальних прав, доступності, рівності, недискримінації, участі та відповідального і підзвітного врядування, зрештою втілюються та мають вплив на місцевому рівні. Підхід, що ґрунтується на правах людини (ППЛ), забезпечує практичні засади для втілення цих стандартів та цінностей у щоденну муніципальну політику, процес надання послуг та ініціативи розвитку, і це робить його важливим інструментом для органів місцевого самоврядування, який сприяє процесу вступу України до ЄС.

ППЛ – це спосіб організації щоденної роботи муніципальних органів, завдяки якому права людини впливають на рішення, що приймаються, на послуги, політику, бюджети, закупівлі, проєкти і методи роботи. Це не окрема діяльність у сфері прав людини, що накладається поверх звичайної роботи. Це спосіб запитати, чого намагається досягти муніципалітет, як виконується робота та чи дозволяє результат реалізовувати людям свої права людини та користуватися ними.

ППЛ починається з простих правових відносин. Муніципалітет є носієм зобов'язань: він здійснює публічну владу і має зобов'язання в межах конвенцій з прав людини, які є обов'язковими для держави. З іншого боку, мешканці теж є не лише користувачами послуг чи людьми, які мають певні потреби, але й носіями прав – вони є особами з правами, які державні органи повинні поважати, захищати та забезпечувати їхню реалізацію. Їм також необхідно забезпечити змогу знати про свої права, брати участь у прийнятті рішень, що їх стосуються, висловлювати занепокоєння та притягати до відповідальності державні органи.

Чотири взаємопов'язані комплекси принципів допомагають інтегрувати ці взаємини у муніципальну практику:

- **Принципи законності та локалізації**
  - Робота на муніципальному рівні має ґрунтуватися на правах людини, які держава зобов'язалася поважати, захищати та забезпечувати їх реалізацію, враховуючи водночас реальні умови життя місцевої громади.
  - **Як застосовувати принципи законності та локалізації на практиці:** визначити відповідні права, обов'язки та принципи в сфері прав людини, а потім, спираючись на місцеві дані та знання, вирішити, що саме потребує змін та які інструменти муніципального рівня можна використовувати для їхнього впровадження.
- **Принципи участі та інклюзії**
  - Люди, на яких впливає рішення, послуга чи проєкт органів місцевого самоврядування, повинні отримати реальну можливість впливати на ці рішення, зокрема ті, хто найчастіше виявляється виключеним із процесу прийняття рішень.
  - **Як застосовувати принципи участі та інклюзії на практиці:** залучати відповідних носіїв прав із самого початку діяльності, проєкту чи ініціативи, тобто ще на етапі визначення проблеми, забезпечувати їхню участь на всіх подальших етапах (під час розробки, реалізації, моніторингу та оцінювання).

- **Принципи прозорості та підзвітності**
  - Люди повинні розуміти, що робиться на муніципальному рівні, чому приймаються ті або інші рішення, а також хто несе за них відповідальність, а також повинні мати можливість оскаржувати недоліки у тих випадках, коли, на їхню думку, порушуються їхні права.
  - **Як застосовувати принципи прозорості та підзвітності на практиці:** надавати інформацію в доступній формі, роз'яснювати прийняті рішення, повідомляти, хто несе відповідальність, а також забезпечити можливість отримання, розгляду та подальшої обробки звернень та скарг.
- **Принципи рівності та недискримінації**
  - Кожен може користуватися правами людини, але досягнення рівноправності не завжди означає однакове ставлення до всіх.
  - **Як застосовувати принципи рівності та недискримінації на практиці:** запитувати, які стереотипи і упередження можуть впливати на роботу муніципальних органів; хто виграє від ухвалення того або іншого рішення чи надання послуги, а хто може виявитися обмеженим у правах або опинитися у невигідному становищі; і що потрібно змінити, щоб кожен мав змогу користуватися своїми правами на рівних умовах.

Цими принципами слід керуватися протягом усього робочого процесу, а не лише під час роботи над остаточним варіантом заходу, проєкту чи ініціативи. Наприклад, муніципалітет має з'ясовувати не лише те, чи відповідає нова автобусна зупинка технічним стандартам, а й те, хто на практиці зможе до неї дістатися та нею скористатися; не лише те, чи проводилися консультації з мешканцями, а й те, чи змогли вплинути на рішення саме ті, кого воно найбільше стосується; і не лише те, чи було оприлюднено інформацію, а й те, чи мали зацікавлені особи доступ до неї та чи змогли її зрозуміти.

Ініціативи, представлені в цьому буклеті, демонструють, як ППЛ може зміцнити різні напрями діяльності органів місцевого самоврядування: від громадського транспорту та містобудування до питань зайнятості, комунікації, доступу до медичного обслуговування та участі у культурному житті. Найчастіше мета застосування ППЛ полягає не у створенні абсолютно нового проєкту, а в тому, щоб поглянути на вже наявну або заплановану діяльність крізь призму прав людини та вдосконалити її.

Як ППЛ може покращити роботу на муніципальному рівні?

ППЛ ґрунтується на правових зобов'язаннях, але це не єдина його цінність. **Застосування ППЛ також може допомогти муніципалітетам краще виконувати свою щоденну роботу.**

- ППЛ забезпечує механізм **контролю якості,** здатний зробити муніципальну політику, програми та заходи більш ефективними, справедливими та сталими. Це досягається шляхом детальнішого вивчення того, для *кого* призначена політика, послуга чи проєкт, *що* може перешкоджати їхній успішній реалізації та *що* потрібно змінити для досягнення бажаного результату.

- ППЛ допомагає муніципалітетам **розібратися в суті проблеми, перш ніж приймати рішення про способи її розв'язання: участь** громадськості дозволяє виявити бар'єри, які важко помітити зсередини адміністративного апарату; увага до питань **рівноправності** допомагає побачити, чиї інтереси залишаються поза увагою; а принцип **законності** пояснює, якого саме результату слід досягнути муніципалітету. Разом ці підходи дозволяють знайти рішення, які справді відповідатимуть реальній проблемі, а не спираються лише на припущення щодо потреб мешканців.

- ППЛ також дозволяє більш ефективно використовувати **час та громадські ресурси**: виявити проблему з доступністю, вразливу групу населення або недоліки запланованої послуги на ранньому етапі зазвичай простіше, ніж виправляти їх вже після завершення проєкту. Окрім того, досвід, отриманий під час моніторингу та оцінювання, допомагає підвищити ефективність подальших рішень та проєктів. Таким чином, робочий процес в межах ППЛ є безперервним циклом, у якому досвід реалізації однієї ініціативи є основою для вдосконалення наступної.

- ППЛ також може зміцнити **стосунки між муніципалітетом та мешканцями**: якщо люди мають змогу брати змістовну участь, розуміти, чому приймаються рішення, знати, хто несе відповідальність, і бачити, що до їхніх проблем ставляться серйозно, публічний сектор стає більш прозорим та підзвітним.

У цьому сенсі ППЛ не вимагає від муніципалітетів вибирати між **правами людини та ефективним місцевим самоврядуванням**. У ньому використовуються принципи прав людини для визначення цілей ефективного місцевого самоврядування та пропонуються практичні підходи для їхнього досягнення[1].

[1] Цей опис ППЛ спирається на роботу *Bruce, Anna; Sjöwall, Johanna / Human Rights Based Approach for Local Governments – Why, What and How? (*«Підхід, що ґрунтується на правах людини, для органів місцевого самоврядування: навіщо, що і як?»*).* Шведський міжнародний центр місцевої демократії *(ICLD), 2026.* Доступно на сайті *RWI* за посиланням*:* *https://rwi.lu.se/publications/human-rights-based-approach-for-local-governments/*

Які існують принципи законності та локалізації?

Процес вступу до ЄС має важливий правовий вимір, що потребує приведення реформ у відповідність до європейських та міжнародних стандартів. Тому принципи законності та локалізації є особливо актуальними, оскільки вони допомагають муніципалітетам втілювати ці стандарти в конкретних заходах на місцевому рівні та забезпечувати впровадження реформ, пов'язаних з фундаментальними правами, у такий спосіб, щоб вони відповідали місцевим реаліям та потребам.

Принцип законності означає, що норми права у сфері прав людини активно визначають діяльність органів місцевого самоврядування. Для посадовця органу місцевого самоврядування відправною точкою є не лише запитання «Чи дотримуємося ми національного законодавства?», але й запитання «Яких прав людини це стосується і що ми маємо зробити для їхньої реалізації?».

Посадовці на місцях здебільшого звикли працювати з національним законодавством, правовими актами відповідних органів та посадових осіб місцевого самоврядування, технічними стандартами. Застосування підходу, що ґрунтується на правах людини, також вимагає безпосередньої роботи з міжнародними конвенціями з прав людини та, де це доречно, матеріалами, що пояснюють, як їх слід тлумачити, на зразок загальних зауважень комітетів ООН з прав людини[2]. Ці джерела можуть бути менш знайомі, тому для їх використання у щоденній роботі муніципальних органів може знадобитися нарощування відповідного потенціалу.

Але саме це робить законність такою важливою. Норми права в сфері прав людини не просто говорять нам про те, що доступність, участь, рівність чи освіта є важливими, а й пояснюють, що насправді означають права, які стосуються, зокрема, доступності, участі, рівності та освіти; на що мають право мешканці та що зобов'язані робити органи влади. Без цієї правової основи права людини можуть легко перетворитися на загальні прагнення чи добрі наміри, а не на стандарти, якими слід керуватися під час прийняття рішень та на підставі яких можна оцінювати результати.

Органи влади всіх рівнів є носіями зобов'язань. У зв'язку з цим органам місцевого самоврядування необхідні достатні знання про конвенції з прав людини, що стосуються сфер їхньої відповідальності, щоб застосовувати ці знання під час аналізу проблем, визначення пріоритетів, розробки політики та проєктів, розподілу ресурсів та оцінюванні результатів. Це не означає, що кожна посадова особа органів місцевого самоврядування повинна стати юристом з прав людини. Це означає накопичення знань та методів роботи, необхідних для пошуку відповідних стандартів у сфері прав людини, розуміння їхніх вимог та перетворення їх на практичні дії на місцях.

---

[2] Загальні зауваження Комітету з прав осіб з інвалідністю доступні на сайті УВКПЛ за посиланням: https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/crpd/general-comments

Законність також означає більше, ніж просто дотримання національного законодавства чи технічних стандартів. Це важливі складові роботи муніципальних органів, але міжнародні зобов'язання держави щодо прав людини можуть вимагати більшого. Отже, норми в галузі прав людини можуть допомогти муніципалітетам ставити питання не лише про те, чи відповідає їхня діяльність чинним національним правилам, а й про те, чи самих законів, стратегій та практик достатньо для реалізації прав, які держава зобов'язалася поважати, захищати та забезпечувати.

Для цього корисно звернути увагу на три елементи у відповідній конвенції з прав людини: **саме право** (наприклад, на освіту, охорону здоров'я чи участь у політичному житті); **пов'язані з ним зобов'язання** (наприклад, усунення бар'єрів, забезпечення розумного пристосування чи сприяння участі); **а також принципи, що визначають розуміння та реалізацію цього права** (наприклад, автономія, інклюзія, рівність, повага до відмінностей та доступність).

Принцип законності тісно пов'язаний із локалізацією. Норми права в сфері прав людини визначають права, обов'язки та принципи, що встановлюють напрямок та стандарти. Знання та дані на місцевому рівні дозволяють побачити, як виглядають бар'єри в контексті конкретного району, послуги чи проєкту, та допомагають визначити, що саме там спрацює. Отже, можуть існувати різні способи реалізації права на місцевому рівні, але стандарт у сфері прав людини допомагає муніципалітету оцінити, чи дійсно обране рішення сприяє реалізації прав людини для мешканців.

Просту перевірку на відповідність принципу законності можна виконати, відповівши на такі запитання:

- Яке право людини опинилося під загрозою?
- Що передбачає це право згідно з відповідною конвенцією з прав людини?
- Якими принципами в сфері прав людини слід керуватися під час вжиття заходів з реагування?
- Що ситуація на місцях дає нам зрозуміти про бар'єри?
- Що може зробити муніципальна влада, щоб забезпечити практичну реалізацію цього права?

Застосування принципу законності на прикладі Конвенції про права осіб з інвалідністю (КПІ)

Як уже було зазначено, процедура вступу до ЄС вимагає, щоб реформи ґрунтувалися на стандартах у сфері прав людини. Раніше запроваджений ППЛ, і зокрема його принцип законності, допомагає муніципалітетам застосовувати ці стандарти на практиці. У цьому буклеті основну увагу приділено вирішенню ключових проблем, що постають перед Україною, зокрема питанням щодо прав осіб з інвалідністю та соціальної інтеграції ветеранів.

КПІ[3] є важливим прикладом практичного застосування принципу законності, що перетворює міжнародні стандарти в сфері прав людини на конкретні орієнтири для забезпечення щодо забезпечення доступності, участі, рівності та інклюзії в межах місцевого врядування.

Замість того, щоб замислюватись лише над тим, що людині не можна робити, Конвенція про права осіб з інвалідністю розмірковує, що саме заважає людині це робити і що потрібно змінити. Бар'єр може бути фізичним, наприклад, сходи біля входу до будівлі, або мова може йти про інформацію чи комунікацію, наприклад, про таку інформацію, яку не кожен може прочитати чи зрозуміти. Бар'єр може бути вбудований у процедуру чи послугу або ж може бути обумовлений ставленням до осіб з інвалідністю та уявленнями про те, що вони можуть або повинні робити.

У статті 9 КПІ[4] наведено конкретний приклад. Для проєкту, що стосується безбар'єрного маршруту або доступної автобусної зупинки, недостатньо просто визначити, що треба застосовувати статтю 9 і чи є вона актуальною. Застосування принципу законності означає необхідність з'ясувати, чого вимагає стаття 9 у даній конкретній ситуації. Які бар'єри потрібно виявити та усунути? Чиї вимоги щодо доступності були враховані? Чи були залучені особи з інвалідністю до виявлення бар'єрів та перевірки способу їх усунення? Чи сприяє це рішення самостійності та участі у повсякденному житті спільноти? Посилання на КПІ корисно, якщо вона починає визначати вибір, який роблять на рівні муніципалітету, та вживані заходи.

Стаття 3 КПІ містить загальні принципи, які визначають, як саме слід розуміти та застосовувати на практиці всі права, гарантовані Конвенцією. До них належать гідність, індивідуальна автономія та незалежність; недискримінація; повна та ефективна участь та інклюзія; повага до відмінностей та прийняття осіб з інвалідністю як частини людського розмаїття; рівність можливостей; доступність; рівність між чоловіками та жінками; повага до розвитку здібностей та особистості дітей з інвалідністю.

Ці принципи є не лише загальними цінностями − вони допомагають роз'яснювати органам влади, **як застосовувати на практиці Конвенцію**.

---

[3] Конвенція Організації Об'єднаних Націй про права осіб з інвалідністю (КПІ), прийнята у 2006 році, чітко визначає значення прав людини в житті людей з інвалідністю. Вона не наділяє осіб з інвалідністю окремим набором прав. Особи з інвалідністю мають права людини, як і всі інші. КПІ чітко визначає, що саме мають робити органи влади національного, регіонального та місцевого рівнів, щоб ці права могли реалізовуватися на практиці і щоб ними могли користуватися нарівні з іншими. Ще до прийняття КПІ на осіб з інвалідністю вже поширювалися загальні правові норми в сфері прав людини, проте під час тлумачення та реалізації цих прав аспект інвалідності найчастіше не враховувався. КПІ змінює цей підхід, безпосередньо пов'язуючи права людини з бар'єрами та умовами, від яких залежить можливість практичної реалізації. Вона охоплює практично всі сфери життя, зокрема доступність, доступ до правосуддя, самостійне життя та інтеграцію в життя суспільства, освіту, охорону здоров'я, трудову діяльність, участь у політичному житті, а також культурне життя, дозвілля і спорт. Таке широке охоплення має важливе значення. Особами з інвалідністю є не лише отримувачі медичної допомоги чи користувачі соціальних послуг, це також студенти, працівники, члени сімей, виборці та учасники громадського та культурного життя, які мають право на повний спектр відносин, можливостей та вибору, що захищаються правами людини

[4] Конвенція Організації Об'єднаних Націй про права осіб з інвалідністю (КПІ) доступна на сайті Управління Верховного комісара ООН з прав людини за посиланням: *https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-persons-disabilities*

Автономія, наприклад, означає визнання за особами з інвалідністю права самостійно приймати рішення щодо їхнього власного життя. Застосування цього принципу означає необхідність з'ясувати, чи розширює та або інша політика чи послуга можливості людей робити вибір і діяти відповідно до нього замість того, щоб приймати рішення за них, а також чи доступна їм підтримка у прийнятті рішень, які відповідають їхнім переконанням і почуттям.

Участь та інклюзія означають, що особи з інвалідністю мають бути частиною звичайного життя громади та мають отримати можливість впливати на рішення, що їх стосуються. Також вони означають, що особи з інвалідністю є частиною звичайного життя суспільства і мають отримати можливість впливати на рішення, що стосуються їхніх інтересів.

Повага до відмінностей означає визнання інвалідності як частини людського розмаїття, а не ставлення до неї як до чогось, що люди повинні подолати, перш ніж вони зможуть брати участь в житті суспільства. Застосування цього принципу означає планування міського середовища, послуг та практик з урахуванням різноманітності людей, а не з орієнтацією на такого собі «типового» мешканця. Це також передбачає необхідність стежити за тим, щоб упередження та стереотипи не впливали на роботу, пов'язану з інвалідністю та особами з інвалідністю, і, зокрема, уникати поспішних суджень про те, як людина сприймає свою інвалідність і що вона відчуває у зв'язку з цим.

Розмаїття в межах інвалідності означає визнання того, що особи з інвалідністю не всі однакові. На їхній досвід також можуть впливати гендер, вік та інші аспекти їхньої ідентичності та життєвих обставин. В КПІ особливу увагу приділено жінкам та дітям з інвалідністю, а також визнано, що деякі люди можуть стикатися з дискримінацією за кількома ознаками. Застосування цього принципу означає необхідність враховувати, чий досвід береться до уваги, хто може залишитися без уваги, а також чи підходить конкретний захід чи послуга різним особам з інвалідністю замість того, щоб виходити з припущення, що одне рішення підійде всім.

Принцип **доступності** наочно показує, що недостатньо закріпити право на папері, якщо люди неспроможні скористатись ним на практиці. Його застосування означає виявлення та усунення бар'єрів у фізичному просторі, на транспорті, у сферах інформації, комунікації, послуг та процедур.

Інші принципи статті 3 працюють аналогічно: вони визначають, як слід тлумачити права та зобов'язання, передбачені Конвенцією, а також те, яких заходів для її реалізації потребує конкретна ситуація.

Що означає КПІ в контексті місцевого самоврядування?

КПІ є обов'язковою для держави загалом. Отже, зобов'язання, що містяться в ній, поширюються не лише на міністерства на національному рівні, а й на регіональні підрозділи та органи місцевого самоврядування під час здійснення ними публічних функцій.

Це особливо важливо, оскільки чимало питань, які визначають можливість реалізації прав осіб з інвалідністю, вирішуються на місцевому рівні. Вулиці, громадські простори, транспорт, школи, система охорони здоров'я та соціальні служби, муніципальна інформація, культурні заходи, підходи в сфері працевлаштування та чимало інших аспектів повсякденного життя формуються на підставі рішень, прийнятих на муніципальному рівні.

Таким чином, КПІ передбачає більше, ніж просто уникнення дискримінації. Органи місцевого самоврядування повинні вживати активних заходів для забезпечення ефективності реалізації прав. Залежно від конкретної проблеми для цього може знадобитися впровадити зміни в політику чи процедури, усунути бар'єри, що перешкоджають доступності, застосовувати принципи універсального проєктування, забезпечувати підготовку персоналу, підвищувати обізнаність, збирати відповідні дані, виділяти ресурси або враховувати вимоги щодо прав людини та доступності в процесах закупівлі та планування.

Особливо важливим зобов'язанням є безпосередні й тісні консультації та активне залучення осіб з інвалідністю через їхні представницькі організації до розробки та впровадження законодавства та політики, а також до інших процесів прийняття рішень щодо питань, що їх стосуються. Отже, участь – це не просто корисний спосіб покращення муніципального проєкту, а частина того, що вимагається при застосуванні КПІ.

Тому для посадовця органів місцевого самоврядування корисною перевіркою на відповідність положенням КПІ є відповідь на наступні запитання:

- Які права та принципи КПІ є актуальними для нашої діяльності?
- Які перешкоди зараз заважають особам з інвалідністю користуватися цими правами?
- Що можуть і повинні змінити посадові особи?
- Як ми можемо забезпечити відповідність рішень правам та принципам КПІ?
- Чи брали люди з інвалідністю активну участь у визначенні проблеми, розробці рішення та оцінюванні його ефективності?

КПІ забезпечує важливі правові засади для багатьох ініціатив, представлених у цьому буклеті. Принцип законності в межах ППЛ роз'яснює, як Конвенція та інші міжнародні стандарти в сфері прав людини мають бути впроваджені в повсякденну роботу муніципалітетів[5].

Актуальність для шляху України до ЄС

Муніципалітети відіграють вирішальну роль у процесі вступу України до ЄС, оскільки чимало реформ, передбачених законодавством ЄС (acquis), зокрема щодо доступності, недискримінації та захисту фундаментальних прав, реалізуються та відчуваються саме на місцевому рівні. Ініціативи, представлені в цьому буклеті, безпосередньо відповідають рекомендаціям ЄС щодо прав осіб з інвалідністю, забезпечуючи підвищення доступності об'єктів громадської інфраструктури та застосування ППЛ в сфері надання послуг. Завдяки принципам безбар'єрного середовища та активній участі дітей і батьків, експертів з питань доступності та захисту прав осіб з інвалідністю, а також громадських об'єднань та місцевих органів влади ці ініціативи сприяють інклюзії, забезпеченню рівного доступу до громадських просторів та залученню громадян до життя місцевої спільноти. Це ключові сфери, в яких Європейська Комісія очікує від України подальшого прогресу в межах Розділу 23 («Судова влада та основоположні права»), що відображено у звітах щодо України, в яких наведено результати оцінювання ходу реформ у країні за всіма 31 переговорними розділами.

Звіт щодо України за 2025 рік[6], опублікований Європейською Комісією 4 листопада 2025 року, висвітлює проблеми, з якими стикається українська влада у впровадженні політики доступності та дотриманні прав осіб з інвалідністю. У звіті наголошується на необхідності не лише активізувати зусилля щодо забезпечення доступності будівель та інших об'єктів інфраструктури, але й на важливості підвищення доступності товарів та послуг відповідно до Європейського акту про доступність.

У межах ЄС Європейська Комісія прийняла комплекс стратегій із забезпечення рівності. Стратегія щодо прав осіб з інвалідністю на 2021–2030 роки[7] є однією з п'яти таких стратегій, що закладають важливе підґрунтя для побудови союзу рівності. Ця стратегія ґрунтується на КПІ, стороною якої ЄС є з 2010 року і учасниками якої також є держави-члени ЄС. Вона також тісно пов'язана з Хартією ЄС про основоположні права[8], зокрема статтею 21, яка забороняє дискримінацію за ознакою інвалідності, та статтею 26, яка визнає право осіб з інвалідністю на незалежність, соціальну та професійну інтеграцію та участь у житті громади.

---

[5] Цей опис КПІ ґрунтується на праці Анни Брюс «Конвенція про права осіб з інвалідністю» (*The Convention on the Rights of Persons with Disabilities*) у редакції Лаури Карлсон, Паноса Капотаса, що вміщена у Енциклопедії рівності та дискримінаційного права Елгара (*Elgar Encyclopedia of Equality and Discrimination Law*) *(Едвард Елгар, готується до друку у 2027 році)*

[6] Звіт щодо України за 2025 рік, Європейська Комісія, 4 листопада 2025 року. Доступно за посиланням: https://enlargement.ec.europa.eu/ukraine-report-2025_en

[7] Стратегія захисту прав осіб з інвалідністю на 2021-2030 роки, Європейська Комісія, 2021. Доступно за посиланням: https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/3e1e2228-7c97-11eb-9ac9-01aa75ed71a1/language-en

[8] Хартія основоположних прав Європейського Союзу. Доступно за посиланням: https://eur-lex. europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:12012P/TXT

Ця стратегія разом із Повідомленням «Удосконалення Стратегії щодо прав осіб з інвалідністю щодо прав осіб з інвалідністю на період до 2030 року»[9] формує засади для: і) реалізації прав та заходів ЄС; іі) усунення бар'єрів з метою розширення можливостей осіб з інвалідністю для незалежного життя та участі в житті громади та економіці нарівні з іншими; а також ііі) взаємодії із зацікавленими сторонами та досягнення конкретних результатів. Вони є актуальними для країн, які готуються до вступу до ЄС, оскільки є важливими орієнтирами для приведення національного законодавства, політики та інституційної практики у відповідність до стандартів ЄС у сфері рівності, недискримінації та прав осіб з інвалідністю в межах процедури вступу.

[9] Удосконалення Стратегії щодо прав осіб з інвалідністю до 2030 року, Європейська Комісія, 6 травня 2026. Доступно за посиланням: *https://commission.europa.eu/document/download/ab0bcea9-6b3a-48c1-875c-1cc687fba6d0_en?filename=EC%20Enhancing%20the%20disability%20strategy%20up%20to%202030.pdf*

Практичні приклади проєктної діяльності

Далі у буклеті наведено підбірку з десяти прикладів проєктів, які учасники програми EUcation додатково удосконалили завдяки більш поглибленому аналізу ППЛ. Представлення кожного проєкту починається з опису проблеми, на вирішення якої він був спрямований, та основних аспектів проєкту чи ініціативи, зокрема: 1) про що йдеться, 2) як це буде реалізовано, 3) хто є цільовою групою та 4) з ким буде впроваджуватись.

Далі представлені думки учасників щодо застосування ППЛ в їхніх ініціативах та проєктах. Окремо зазначено, які принципи ППЛ вже були закладені в проєкт чи ініціативу до знайомства з цим підходом, які принципи були посилені завдяки його застосуванню, які впроваджено після ознайомлення з ППЛ, а також оцінено загальний ефект від використання цього підходу в проєктах та ініціативах.

Насамкінець, у кожному випадку окреслено досягнутий проєктом прогрес і подальший напрям його розвитку.

Умовні позначення

№ точна локація (конкретна адреса) № умовна локація (у межах району)

1 **ІНКЛЮЗИВНИЙ ДИТЯЧИЙ МАЙДАНЧИК «ДРУЖБА БЕЗ БАР'ЄРІВ»**
Шевченківський район

2 **ПРОГРАМА ФОРМУВАННЯ ЛЮДИНОЦЕНТРИЧНОГО ПІДХОДУ В ЩОДЕННІЙ РОБОТІ: ВІД ТЕХНІЧНИХ ЗАВДАНЬ ДО ОРІЄНТОВАНОГО НА МЕШКАНЦІВ ПІДХОДУ**
Галицький район

3 **ДОСТУПНА ЗУПИНКА: МАЛА ЗМІНА — ВЕЛИКИЙ ВПЛИВ**
вул. Чернігівська, Личаківський район

4 **ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО ТА БЕЗПЕЧНОГО ДОСТУПУ ДО МЕДИЧНОГО ЗАКЛАДУ У ЛЬВОВІ**
Шевченківський район

5 **БЕЗБАР'ЄРНА РЯШІВСЬКА: ПЕРЕТВОРЕННЯ ВУЛИЦІ РЯШІВСЬКОЇ НА БЕЗПЕЧНИЙ, ІНКЛЮЗИВНИЙ ТА ДОСТУПНИЙ МІСЬКИЙ ПРОСТІР ДЛЯ ВСІХ**
вул. Ряшівська, Залізничний район

6 **FAINE MISTO БЕЗ БАР'ЄРІВ — КУЛЬТУРА, ДОСТУПНА ДЛЯ ВСІХ**
Фестиваль Faine Misto, Львів

7 **МУНІЦИПАЛЬНА ПЛАТФОРМА РОЗВИТКУ КАР'ЄРИ МОЛОДІ «ПЕРШІ КАР'ЄРНІ КРОКИ»**
Львівська міська рада

8 **STEPLESS: ПОСИЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ІНКЛЮЗІЇ ЛЮДЕЙ З ОБМЕЖЕНОЮ МОБІЛЬНІСТЮ ЧЕРЕЗ СТВОРЕННЯ БЕЗБАР'ЄРНИХ ВХОДІВ ДО ПРИВАТНИХ ЗАКЛАДІВ**
Франківський район

9 **БЕЗБАР'ЄРНИЙ МАРШРУТ ДО ПОСЛУГ: СТВОРЕННЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО МАРШРУТУ, ЩО ПОЄДНУЄ КЛЮЧОВІ ОБ'ЄКТИ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ**
Сихівський район

10 **ПРОГРАМА НАВЧАННЯ ЕТИЧНОЇ ТА БЕЗБАР'ЄРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ: ГІДНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК ОСНОВА ДОВІРИ ТА РІВНОСТІ**
Центр «Джерело», просп. Червоної Калини, 86А, Сихівський район

1. Інклюзивний дитячий майданчик «Дружба без бар’єрів»

Огляд проєкту
Виконавець: Шевченківська районна адміністрація Львівської міської ради
Цільові групи: усі діти, включаючи дітей з інвалідністю та дітей з різними особливими потребами; батьки та супроводжуючі особи
Партнери: Управління забезпечення доступності осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення Львівської міської ради; Національний університет «Львівська політехніка», кафедра дизайну та основ архітектури, представники місцевої громади, потенційні грантові та бізнес-партнери
Статус: заплановано
Ключові результати: передбачається, що цей інклюзивний дитячий майданчик стане частиною загальноміської мережі доступних громадських просторів міста Львова, де кожна дитина зможе гратися, розвиватися та бути частиною громади

Виклики

Багато громадських дитячих ігрових майданчиків залишаються недоступними для дітей та батьків з інвалідністю, що обмежує можливості дітей грати, розвиватися, спілкуватися з оточенням та на рівних брати участь у житті спільноти.

У Шевченківському районі Львова цей виклик наголошує на ширшій необхідності забезпечити всім дітям можливість користуватися громадськими просторами та реалізовувати свої права на рівних засадах.

Ініціатива: що, як, для кого/з ким

Проєкт «Дружба без бар’єрів» був започаткований як ініціатива для створення інклюзивного ігрового майданчика, доступного для всіх дітей, зокрема дітей з інвалідністю та дітей з різними особливими потребами.

Цей дитячий ігровий майданчик буде розташований поряд з проспектом, який планується облаштувати з урахуванням принципів доступного середовища, а також поряд із проєктом «Озеро на Панча» та громадським парком, який часто відвідують сім’ї з дітьми. Отже, майбутній дитячий майданчик має стати частиною ширшого безбар’єрного середовища в районі та доповнити наявні та заплановані громадські простори.

Проєкт передбачає інклюзивне ігрове обладнання, доступні входи та доріжки, засоби безбар’єрності, безпечне м’яке покриття, придатне для користувачів інвалідних візків, тактильні та сенсорні елементи, додаткове озеленення та освітлення.

Важливою частиною ініціативи є створення інклюзивного та освітнього середовища. Інформаційні стенди та інтерактивні панелі на ігровому майданчику допоможуть дітям та батькам краще зрозуміти принципи інклюзії, поваги, особистих кордонів та розмаїття потреб. Дитячий ігровий майданчик також створить можливості для спілкування між батьками, зокрема батьками дітей з інвалідністю, що дозволить їм ділитися досвідом, підтримувати одне одного та зміцнювати місцеву спільноту.

Дитячий ігровий майданчик призначений не лише для гри, а й для соціальної інтеграції, де діти з різними можливостями можуть гратися разом, а сім'ї можуть більше дізнаватися про інклюзивні підходи.

Наразі проєкт перебуває на стадії розробки концепції та дизайну дитячого майданчика. Через Управління забезпечення доступності осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення планується співпраця з кафедрою дизайну та основ архітектури Національного університету «Львівська політехніка». Студенти будуть залучені до розробки концептуального ескізу та дизайну інклюзивного дитячого ігрового майданчика, допомагаючи знайти творчі та практичні рішення для майбутнього простору.

Ініціатива також передбачає залучення дітей та батьків на місцевому рівні у процес виявлення потреб та отримання зворотного зв'язку на етапі розробки проєкту.

Застосування ППЛ в межах проєкту: думки учасників

1. Коли ви дізналися про ППЛ і застосували його в межах свого проєкту? Які його принципи, на ваш погляд, вже були в ньому закладені?

   Ще *до проведення навчання в межах програми EUcation проєкт вже передбачав принципи участі, недискримінації та рівності. Ідея проєкту «Дружба без бар'єрів» у Шевченківському районі виникла з бажання створити інклюзивний дитячий ігровий майданчик, доступний для всіх дітей, зокрема дітей з інвалідністю та дітей з різними особливими потребами. З самого початку було важливо, щоб дитячий ігровий майданчик був доступним та зручним для всіх дітей, незалежно від їхніх здібностей та потреб.*

2. Чи розвинули ви цей принцип (або ці принципи) надалі після того, як дізналися про ППЛ? Якщо так, можете розповісти, як ви це зробили?

   Так. Навчання в межах програми EUcation допомогло поглянути на проєкт ширше — не просто як на ініціативу створення доступної інфраструктури, а як на простір, що функціонує на принципах дотримання прав людини, участі, рівності та поваги до гідності кожної дитини.

   Принцип участі набув більшого значення в ході подальшої реалізації проєкту. Проєкт передбачає залучення дітей та батьків, зокрема дітей з інвалідністю та їхніх батьків, шляхом проведення опитувань, консультацій та збирання відгуків під час розробки концепції дитячого ігрового майданчика. Також важливо, щоб дитячий ігровий майданчик створював можливості для батьків спілкуватися, ділитися досвідом та підтримувати одне одного. До обговорення та розробки окремих елементів проєкту також планується залучити студентів та експертів, щоб врахувати різні погляди та професійний досвід.

3. Які принципи ви почали застосовувати в межах проєкту після того, як дізналися про ППЛ? Як ви почали застосовувати цей принцип (або ці принципи)?

   Після навчання в межах програми EUcation більше уваги приділялося принципам підзвітності, розширення прав та можливостей та прозорості, які доповнили вже закладені в проєкт принципи участі, недискримінації та рівності.

   Більше уваги було приділено чіткому розмежуванню відповідальності за розробку, реалізацію та подальший моніторинг проєкту, а також забезпеченню для мешканців можливості вносити пропозиції та висловлювати свою думку. Крім того, проєкт передбачає встановлення інформаційних стендів та інтерактивних панелей, які допоможуть дітям та батькам краще зрозуміти питання, пов'язані з інклюзією, повагою, особистими кордонами та різними потребами.

4. Чи була робота із застосуванням ППЛ корисна вашому проєкту? Якщо так, то в чому це проявлялось?

   Так, безумовно. Застосування ППЛ зробило проєкт більш змістовним та допомогло розширити розуміння його потенціалу. Це також допомогло краще зрозуміти, як принципи дотримання прав людини можуть бути втілені у практичні рішення на місцевому рівні.

   ППЛ допоміг розширити бачення проєкту: від простого створення доступного дитячого ігрового майданчика до створення простору, що функціонує на принципах рівної участі, поваги до гідності та інклюзії. Особлива увага приділялася залученню людей, які безпосередньо користуватимуться дитячим ігровим майданчиком, вже на ранніх етапах його проєктування, а також створенню умов спілкування, обміну досвідом та взаємної підтримки між сім'ями.

Результати

Мета проєкту − створення доступного та інклюзивного дитячого ігрового майданчика для дітей та сімей у Шевченківському районі та сприяння зміцненню культури інклюзії в громаді.

Дитячий майданчик планується створити в межах ширшого проєкту зі створення доступного та сімейного громадського середовища в цьому районі. Розташування об'єкту поряд з планованим доступним для всіх категорій громадян бульваром, проєктом «Озеро на Панча» та наявним парком створює можливість об'єднати кілька громадських просторів у єдине, цілісне та безбар'єрне середовище.

На цьому етапі проєкт ще не став частиною завершеної загальноміської безбар'єрної мережі. Однак його майбутня інтеграція в ширшу мережу доступних громадських просторів є одним із запланованих напрямів розвитку.

2. Програма формування людиноцентричного підходу в щоденній роботі: від технічних завдань до орієнтованого на мешканців підходу

Огляд проєкту
Виконавець: Галицька районна адміністрація Львівської міської ради
Цільові групи: працівники комунальних підприємств і структурних підрозділів Львівської міської ради
Партнери: Офіс з управління персоналом Львівської міської ради
Статус: впроваджено
Ключові результати: довгострокова мета проєкту – сприяти покращенню співробітництва всередині муніципалітету та одночасно підвищити якість взаємодії між містом та його мешканцями

Виклики

Органи місцевого самоврядування відіграють важливу роль у наданні послуг, від яких мешканці міст та муніципалітетів залежать у повсякденному житті. Недоступність послуг перешкоджає їх наданню. Чи отримують жителі інформацію про послуги – це фактор, який впливає на їхню доступність. Крім того, недоступність послуг частково також зумовлена неясною та суперечливою інформацією. Наявність каналів зв'язку, які залишаються відкритими та забезпечують оперативну взаємодію з усіма мешканцями, а також надання через них чіткої інформації – все це впливає на доступність послуг. Якщо цю проблему не вирішити, доступ до послуг ймовірно буде обмеженим і нерівним, що ставить під загрозу загальну довіру до муніципальних установ.

Ініціатива: що, як, для кого/з ким

Щоб вирішити цю проблему, Галицька районна адміністрація вирішила створити навчальну програму, спрямовану на покращення комунікативних навичок комунальних підприємств і структурних підрозділів та впровадження орієнтованого на потреби людей підходу в роботу міської адміністрації. У контексті місцевого самоврядування підхід, орієнтований на потреби людей, передбачає зміну сприйняття посадовцями органів місцевого самоврядування своєї ролі: перехід від простого «виконання завдань» до «обслуговування потреб населення». Завдяки розвитку комунікативних навичок та широкому поширенню підходу, орієнтованого на потреби людей, такі посадовці зможуть покращити взаємодію з мешканцями: вони чуйно реагуватимуть на потреби кожної людини та забезпечуватимуть доведення інформації про послуги до всіх громадян. Зрештою, це сприятиме більш інклюзивному та доступному наданню послуг.

Для реалізації цієї ініціативи до співпраці було залучено колег з Офісу з управління персоналом, які мають досвід навчання співробітників з акцентом на розвиток компетенцій. Крім того, вони мають можливість інтегрувати процес навчання в саму структуру муніципальної влади, забезпечивши його відповідність загальноміській кадровій політиці та можливість застосування у всіх муніципальних установах.

Застосування ППЛ в межах проєкту: думки учасників

1. Коли ви дізналися про ППЛ і застосували його в межах свого проєкту? Які його принципи, на ваш погляд, вже були в ньому закладені?

   Наша робота будувалася на забезпеченні доступності та інклюзії з урахуванням потреб та інтересів різних груп мешканців, а також співпраці з відповідними зацікавленими сторонами. Ми також приділили особливу увагу участі, прозорості, підзвітності та досягненню конкретних результатів, що підвищують якість послуг та покращують повсякденне життя людей. Це навчання допомогло нам усвідомити, що чимало з цих принципів вже були частиною нашого підходу, і показало, як їх застосовувати системніше з огляду на права людини.

2. Чи розвинули ви цей принцип (або ці принципи) надалі після того, як дізналися про ППЛ? Якщо так, можете розповісти, як ви це зробили?

   Навчання допомогло поглянути на наш проєкт ширше та глибше. Це спонукало нас уважніше задуматися про потреби, права та інтереси різних груп людей і детальніше вивчити ці аспекти. Ми стали уважніше ставитися до того, як наші рішення та дії впливають на людей, і до того, як зробити проєкт ще більш інклюзивним, орієнтованим на участь та націленим на інтереси людей. Це також спонукало нас більш свідомо зосередитися на досягненні істотних та сталих результатів для громади.

   Принцип участі реалізується у проєкті шляхом залучення різних зацікавлених сторін та врахування їхніх потреб, думок і відгуків. Ми прагнемо створити можливості для людей висловлювати свою думку та брати участь у процесах прийняття рішень. Їхні відгуки допомагають нам краще зрозуміти реальні потреби, вдосконалювати нашу діяльність та забезпечити, щоб проєкт відповідав потребам громади.

3. Які принципи ви почали застосовувати в межах проєкту після того, як дізналися про ППЛ? Як ви почали застосовувати цей принцип (або ці принципи)?

   Після проходження навчання ми приділили більше уваги підзвітності, прозорості та оперативності реагування. Ми почали уважніше стежити за тим, наскільки відкрито ми спілкуємося з мешканцями та зацікавленими сторонами, а також наскільки ефективно ми реагуємо на їхні потреби та відгуки.

4. Чи була робота із застосуванням ППЛ корисна вашому проєкту? Якщо так, то в чому це проявлялось?

   Так, безумовно. ППЛ додав цінності, забезпечивши більш структурований погляд на наш проєкт в частині прав, потреб та інтересів людей. Це допомогло нам виявити аспекти, яким інакше могло б приділятися менше уваги, і спонукало нас критично підходити до оцінювання наслідків наших рішень.

   ППЛ зміцнив проєкт, дозволивши нам вийти за межі запланованих заходів та глибше зосередитися на людях, для яких вони призначені. Це спонукало нас краще визначати різні потреби, враховувати можливі перешкоди та забезпечити більшу гнучкість, прозорість, а також орієнтацію проєкту на досягнення істотних результатів для громади.

Результати

Завдяки централізованому залученню Офісу з управління персоналом ця ініціатива може стати доступною для співробітників усіх муніципальних установ. У короткостроковій перспективі навчання має на меті змінити сприйняття серед працівників муніципальних органів: змістити акцент із «виконання завдань» на «обслуговування потреб населення». У довгостроковій перспективі ця ініціатива покликана сприяти налагодженню більш ефективної співпраці всередині муніципалітету та підвищенню ефективності його роботи, а також покращенню якості взаємодії між міською владою та мешканцями, надання послуг на засадах рівності та доступності.

3. Доступна зупинка: мала зміна – великий вплив

Огляд проєкту
Виконавець: Личаківська районна адміністрація Львівської міської ради
Цільові групи: пацієнти медичних установ; люди старшого віку; батьки з дитячими візочками; діти та мешканці району
Партнери: медичні установи та інші інституції поруч; громадські організації; експерти та мешканці; структурні підрозділи міської ради
Статус: в процесі реалізації
Ключові результати: забезпечення доступності зупинки, створення безбар'єрного простору для інтеграції пацієнтів у міське середовище та комфортне користування мешканцями району цим простором

Виклики

Повсякденне життя багатьох мешканців міст та муніципалітетів залежить від безпечного, надійного та доступного громадського транспорту, оскільки він сприяє реалізації таких прав, як право на освіту, право на охорону здоров'я та право на працю. Різні вузли комплексної системи громадського транспорту мають відповідати певним стандартам доступності. Зупинки громадського транспорту є важливим елементом такої системи; без доступних та інклюзивних зупинок людина з обмеженою мобільністю не змогла б скористатися доступним низькопідлоговим автобусом.

Зупинка громадського транспорту у Львові за адресою вул. Личаківська, буд. 26, що розташована поряд із медичним центром, не забезпечувала належного рівня безпеки пасажирів та не була оснащена необхідними елементами доступного середовища, як-от занижені бордюри, тактильна плитка та пандуси. Якби вони були встановлені, більше мешканців змогли б користуватися зупинкою громадського транспорту без бар'єрів. Крім того, оскільки ця зупинка поєднувала функції автобусної і трамвайної, вона була сильно перевантажена. Поряд із складною для розуміння навігацією та конструкцією, що не відповідає сучасним міським стандартам, доступність цієї зупинки громадського транспорту безпосередньо впливала на приблизно 800 пасажирів щодня у будні (і 500 – у вихідні дні), обслуговуючи 24000 користувачів на рік, зокрема маломобільні групи населення, персонал лікарні та пацієнтів.

Ініціатива: що, як, для кого/з ким

Щоб зробити зупинку доступною, безпечною та інклюзивною, адміністрація Личаківського району вирішила розробити проєкт реконструкції транспортного вузла. Ця масштабна реконструкція передбачала реорганізацію зупинки на окремі зупинки для трамваїв і автобусів, що дозволило б знизити завантаженість, а також підвищити безпеку пасажирів і зручність пересадок. Крім того, для забезпечення зрозумілої навігації необхідно буде встановити зупинкові павільйони, інформаційні стенди з розкладом, покажчики руху та тактильні напрямні.

Щоб забезпечити безбар'єрну посадку для людей старшого віку, батьків з дитячими візками, людей з обмеженою мобільністю та інших категорій пасажирів, посадкові платформи будуть підняті відповідно до висоти підлоги трамваїв. Ці та інші зміни ґрунтувалися на принципах універсального дизайну. Ці принципи визначають підхід до проєктування продуктів і середовищ у такий спосіб, щоб вони були максимально доступними для використання всіма людьми без потреби в адаптації чи спеціальному дизайні[10].

Щоб зробити цю зупинку інклюзивною, необхідно встановити вуличні стільці, лавки, урни та контейнери для рослин, зробивши простір зупинки доступним та придатним для короткочасного відпочинку та повсякденного використання всіма категоріями населення. Додаткове озеленення − висаджування дерев і чагарників, а також влаштування газонів − покращило б екологічну ситуацію і підвищило б рівень комфорту, наприклад, забезпечивши тінь у дні літньої виснажливої спеки. З огляду на всі заплановані зміни реалізацію проєкту було розділено на кілька етапів, розрахованих на декілька років.

Для реалізації цієї ініціативи було залучено широке коло партнерів, зокрема різні підрозділи міської ради, організації громадянського суспільства, громадських активістів та місцевих мешканців. У проєкті також взяв участь медичний центр, багато пацієнтів якого користуються громадським транспортом завдяки його близькості.

Застосування ППЛ в межах проєкту: думки учасників

1. Коли ви дізналися про ППЛ і застосували його в межах свого проєкту? Які його принципи, на ваш погляд, вже були в ньому закладені?

   Ще до того, як ми системно познайомилися з підходом, що ґрунтується на правах людини (ППЛ), в межах нашого проєкту «Медично-освітній квартал» (МОК) вже застосовувалися принципи участі, рівності та недискримінації. Від самого початку наша команда в межах проєкту поставила рівний доступ і всебічну доступність на чільне місце, приділяючи особливу увагу пацієнтам, ветеранам та людям з обмеженою мобільністю.

2. Чи розвинули ви цей принцип (або ці принципи) надалі після того, як дізналися про ППЛ? Якщо так, можете розповісти, як ви це зробили?

   Так. Глибше вивчивши ППЛ, наша команда суттєво переглянула та зміцнила практику застосування його принципів в межах проєкту «Медично-освітній квартал».

   Завдяки залученню експертів з питань доступності та організацій громадянського суспільства наша команда зробила процес взаємодії із зацікавленими сторонами більш системним та професійно орієнтованим. Це сприяло виникненню ефекту доміно: створення пілотного екологічного громадського простору на вулиці Чернігівській спонукало мешканців до співфінансування робіт із модернізації інженерних мереж та реставрації історичних балконів.

[10] Принципи універсального дизайну можна знайти на сайті Центру універсального дизайну. Доступно за посиланням: https://design.ncsu.edu/research/center-for-universal-design/

Місцеві підприємства також стали активними партнерами у розвитку кварталу. Малі підприємства співфінансували роботи з благоустрою тротуарів поруч із своїми приміщеннями, тоді як великі забудовники повністю сплатили відновлення аварійної стіни військового шпиталю.

3. Які принципи ви почали застосовувати в межах проєкту після того, як дізналися про ППЛ? Як ви почали застосовувати цей принцип (або ці принципи)?

   Дізнавшись про ППЛ, наша команда почала більш системно застосовувати принципи підзвітності та нові форми участі. ***Ми почали розглядати доступність не просто як технічний стандарт, а як спільне зобов'язання та відповідальність муніципалітету, бізнесу та мешканців.***

   Наша команда зміцнила практику відкритої та прозорої взаємодії з громадськістю на всіх етапах реалізації проєкту. Це передбачає надання чіткої інформації про залучення та використання коштів із різних джерел, зокрема грантів, муніципального бюджету, внесків підприємств та співфінансування з боку мешканців.

   Ми також запровадили практику проведення громадських обговорень та презентацій пропонованих концепцій громадських просторів до початку робіт з благоустрою. Це дозволяє обговорювати заплановані зміни та узгоджувати їх із потребами мешканців та інших користувачів кварталу.

4. Чи була робота із застосуванням ППЛ корисна вашому проєкту? Якщо так, то в чому це проявлялось?

   Так. Цей підхід приніс значну додаткову користь, сприяючи згуртуванню спільноти та різних організацій навколо загального бачення, в центрі якого знаходиться людина.

   Застосування ППЛ допомогло нам переосмислити доступність міського простору не просто як технічну вимогу, а як питання фундаментальних прав людини, гідності та рівності. Такий підхід, що ґрунтується на цінностях, зміцнив довіру всередині спільноти та підвищив авторитет нашої команди в очах міжнародних партнерів, що сприяло залученню значного грантового фінансування.

Результати

Зупинка громадського транспорту, що є ключовим елементом цього проєкту, слугує вузлом, який об'єднує дев'ять міських та шість приміських автобусних маршрутів, а також три трамвайні маршрути, які пов'язують центральні та житлові райони міста з навколишніми населеними пунктами. *Завдяки поступовому перетворенню кожної зупинки та забудови навколо неї місто стає більш доступним для всіх.* Ця зупинка також є частиною масштабного флагманського проєкту, спрямованого на створення безбар'єрних маршрутів у 15 містах України в межах державної програми «Рух без бар'єрів»[11] шляхом адаптації елементів міського середовища, наприклад тротуарів, для безперешкодного пересування.

[11] Про флагманський проєкт «Рух без бар'єрів» на сайті Міністерства з відновлення, інфраструктури та транспорту України. Доступно за посиланням: https://mininfra.gov.ua/diialnist/bezbarierni-marshruty

4. Забезпечення безбар’єрного та безпечного доступу до медичного закладу у Львові

Огляд проєкту
Виконавець: Шевченківська районна адміністрація Львівської міської ради
Цільові групи: люди з обмеженою мобільністю; люди старшого віку; батьки з візками
Партнери: Львівське комунальне підприємство «Інститут просторового розвитку»
Статус: заплановано
Ключові результати: після отримання фінансування проєкт буде спрямований на покращення фізичної доступності тротуарів на вулиці Замарстинівській, що веде до лікарні, яку щодня відвідують приблизно 550 мешканців

Виклики

Доступна пішохідна інфраструктура – необхідна умова для отримання доступу до послуг та реалізації прав людини. Найважливішим елементом пішохідної інфраструктури є тротуари, які служать шляхами сполучення, якими можна дістатися до роботи, лікарні, школи та місць, де жителі беруть участь у громадському, політичному, економічному та культурному житті своєї спільноти. Відсутність тротуарів або їхній неналежний стан створюють численні ризики для безпеки мешканців. Також ймовірно, що багато жителів будуть позбавлені доступу до низки послуг.

У Шевченківському районі міста вулиця Замарстинівська є важливою транспортною артерією, що забезпечує мешканцям доступ до різних об’єктів соціальної та побутової інфраструктури, зокрема до медичної установи, що розташована на цій вулиці. Цю медичну установу відвідують мешканці різних районів міста, зокрема особи з обмеженою мобільністю та іншими потребами, пов’язаними з доступністю середовища. На одних ділянках вулиці бетонне покриття тротуарів було пошкоджене, тоді як на інших тротуарів узагалі не було. Незважаючи на те, що доступність медичної установи була покращена, менш зручний маршрут до лікарні створив проблеми з доступом для різних груп населення, зокрема для осіб з обмеженою мобільністю, людей старшого віку та батьків з дитячими візками. Проблема безпеки також означала, що право на здоров’я опинилося під прямою загрозою.

Ініціатива: що, як, для кого/з ким

Для вирішення цього завдання Львівське комунальне підприємство «Інститут просторового розвитку» розробило проєктно-кошторисну документацію для комплексної реконструкції пішохідного маршруту вздовж вулиці Замарстинівської, що веде до медичної установи.

Реконструкція проводитиметься з дотриманням принципів універсального дизайну та забезпечення безбар'єрного доступу, зокрема із заниженням бордюрів, укладанням тактильної плитки та влаштуванням доступних пандусів відповідно до чинних в Україні стандартів доступності та будівельних норм[12]. Це сприятиме покращенню доступності для різних груп мешканців, як-от особи з обмеженою мобільністю, люди старшого віку та батьки з дитячими візками.

Застосування ППЛ в межах проєкту: думки учасників

1. Коли ви дізналися про ППЛ і застосували його в межах свого проєкту? Які його принципи, на ваш погляд, вже були в ньому закладені?

   Принципи рівності та недискримінації, участі та інклюзії вже були керівними принципами нашого проєкту. Від самого початку ми прагнули забезпечити рівний та безпечний доступ до медичної установи для всіх мешканців, особливо для осіб з обмеженою мобільністю, людей старшого віку та батьків з дитячими візками.

2. Чи розвинули ви цей принцип (або ці принципи) надалі після того, як дізналися про ППЛ? Якщо так, можете розповісти, як ви це зробили?

   Так. ППЛ допоміг нам поглянути на проєкт більш системно та зрозуміти, що доступність – це не лише питання інфраструктури, а й питання рівності, участі та права на доступ до послуг охорони здоров'я та державних послуг. Оскільки проєкт все ще перебуває на стадії розробки, ми розглядаємо застосування цих принципів як безперервний процес, який ми й надалі зміцнюватимемо в роботи на реалізацією проєкту.

   Ми розширили наш підхід до забезпечення участі, визначивши додаткових зацікавлених осіб, здатних зробити внесок у проєкт, зокрема організації громадянського суспільства, які мають досвід у сфері доступності та інклюзії. Це допомогло нам більш системно підійти до питання про те, чиї знання та досвід можуть сприяти подальшому розвитку проєкту.

3. Які принципи ви почали застосовувати в межах проєкту після того, як дізналися про ППЛ? Як ви почали застосовувати цей принцип (або ці принципи)?

   Ми почали приділяти більше уваги підзвітності, прозорості та ширшій участі в розвитку проєкту. Ми визнали важливість залучення не лише зацікавлених сторін на інституційному рівні, а й організацій громадянського суспільства з відповідним досвідом у галузі доступності та інклюзії.

   Під час навчання ми визначили відповідні організації громадянського суспільства та зв'язалися з ними, щоб отримати їх пропозиції та обговорити можливості співпраці. Представники медичної установи та Департаменту мобільності Міської ради вже брали участь в обговоренні проєкту на ранньому етапі. Ми продовжимо розвивати взаємодію із зацікавленими сторонами в міру реалізації проєкту.

---

[12] Технічні рішення ґрунтуються насамперед на державних будівельних нормах України ДБН В.2.3-5:2018 «Вулиці та дороги населених пунктів». Проєкт також сприяє реалізації «Стратегії створення безбар'єрного середовища у Львівській міській територіальній громаді до 2030 року»

4. Чи була робота із застосуванням ППЛ корисна вашому проєкту? Якщо так, то в чому це проявлялось?

   Так, безумовно. ППЛ допоміг нам поглянути на цей проєкт не просто як на реконструкцію тротуару, а як на внесок у забезпечення прав людей, рівності та доступу до послуг охорони здоров'я. Це також спонукало нас ретельніше поміркувати про те, чиї потреби слід враховувати і хто повинен мати можливість зробити свій внесок. У міру розвитку проєкту ми продовжимо застосовувати ці принципи під час його подальшого планування та реалізації.

Результати

Хоча проєкт ще не профінансовано, було розглянуто можливості партнерства з різними внутрішніми та зовнішніми зацікавленими сторонами. Співробітники міської ради провели зустрічі з представниками медичної установи, налагодили контакти з низкою представників громадянського суспільства, а також розробили проєктно-кошторисну документацію за підтримки колег з інших підрозділів міської ради. Встановлення цих партнерських відносин має вирішальне значення, оскільки це допоможе забезпечити якісну реалізацію проєкту з урахуванням реальних потреб мешканців.

Після отримання фінансування цей проєкт забезпечить покращений фізичний доступ до медичної установи, яку щодня відвідують приблизно 550 мешканців, а щомісяця – 11500. Проєкт забезпечить безпечніше пересування для всіх мешканців, які користуються цією вулицею у повсякденному житті. Цей проєкт може стати моделлю для відтворення в інших районах, де існує аналогічна проблема з доступністю.

5. Безбар’єрна Ряшівська: перетворення вулиці Ряшівської на безпечний, інклюзивний та доступний міський простір для всіх

Огляд проєкту
Виконавець: Залізнична районна адміністрація Львівської міської ради
Цільові групи: люди з інвалідністю; ветерани; люди старшого віку; батьки з дитячими візками; пішоходи; велосипедисти; пасажири громадського транспорту
району
Статус: заплановано
Ключові результати: після отримання фінансування проєкт сприятиме підвищенню доступності міського простору у Залізничному районі, що сприятливо позначиться на якості життя його мешканців та гостей

Виклики

Міські простори мають бути безпечними та доступними для всіх. Насправді багатьом елементам міського середовища бракує належного рівня безпеки та доступності, що не дозволяє мешканцям повноцінно брати участь у житті міста, внаслідок чого вони не можуть повною мірою реалізовувати свої права людини. Одним з елементів міського простору є вулиці, що є сполученими ланками, які дозволяють людям діставатися до робочих місць, навчальних закладів, медичних установ, магазинів, зон відпочинку та інших об’єктів. Відсутність на вулицях таких елементів, як безпечні тротуари, захищені велосипедні доріжки, тактильне покриття, пішохідні переходи, належне освітлення або засоби безбар’єрного доступу, створює перешкоди для багатьох мешканців. Ці недоліки непропорційно впливають на осіб з обмеженою мобільністю, людей старшого віку, батьків з дитячими візками та інші групи мешканців, обмежуючи їхню автономію, можливість пересування та рівний доступ до можливостей і послуг.

Усвідомивши, що на одній із вулиць їхнього району бракує належного рівня безпеки та доступності, співробітники Залізничної районної адміністрації вирішили розробити проєкт. Метою цього проєкту було підвищення доступності та безпеки вулиці з одночасним залученням мешканців району до його реалізації.

Ініціатива: що, як, для кого/з ким

Мета ініціативи – перетворити вулицю на безпечний, інклюзивний та безбар’єрний міський простір для всіх мешканців, зокрема людей з інвалідністю, ветеранів, людей старшого віку, батьків з дитячими візками, пішоходів, велосипедистів та пасажирів громадського транспорту. Завдяки підвищенню рівня доступності та безпеки проєкт забезпечить рівний доступ до життєво важливого міського простору.

Це також має сприяти посиленню соціальної інтеграції, оскільки всі мешканці зможуть безпечно користуватися міським простором, щоб діставатися до робочих місць, навчальних закладів, медичних установ, магазинів, центрів дозвілля та інших об'єктів.

Застосування ППЛ в межах проєкту: думки учасників

1. Коли ви дізналися про ППЛ і застосували його в межах свого проєкту? Які його принципи, на ваш погляд, вже були в ньому закладені?

   Ще до початку навчання ми намагалися враховувати думки мешканців, їхні потреби та реальні проблеми. Ми також намагалися забезпечити доступність рішень і пояснити людям, чому потрібна та або інша зміна.

2. Чи розвинули ви цей принцип (або ці принципи) надалі після того, як дізналися про ППЛ? Якщо так, можете розповісти, як ви це зробили?

   Після навчання ми почали приділяти більше уваги тому, щоб мешканці не просто отримували готові рішення, а мали можливість брати участь у їхній розробці. Ми також зміцнили інформаційну взаємодію та комунікацію із зацікавленими сторонами, щоб краще розуміти потреби різних груп населення.

3. Чи була робота із застосуванням ППЛ корисна вашому проєкту? Якщо так, то в чому це проявлялось?

   Це допомогло краще глянути на проблему очима тих людей, для яких ми реалізуємо проєкти. Завдяки цьому рішення стають більш зрозумілими, практичними та орієнтованими на реальні потреби мешканців.

Результати

З огляду на необхідність забезпечення фінансування з різних джерел, проєкт планується реалізувати поступово. Крім того, для реалізації проєкту потрібно налагодити партнерські відносини з різними зацікавленими сторонами як усередині міської ради, так і за її межами, зокрема з неурядовими організаціями та мешканцями, які не є учасниками організацій.

Після отримання фінансування цей проєкт сприятиме підвищенню доступності міського простору у Залізничному районі. Разом із підвищенням рівня безпеки, це сприятиме покращенню якості життя мешканців району та його гостей. Проєкт також може бути відтворений в інших районах міста, щоб зробити внесок у більш масштабні міські та загальнонаціональні зусилля щодо створення безбар'єрного середовища у сфері громадського транспорту та інфраструктури.

6. Faine Misto без бар’єрів – культура, доступна для всіх

Огляд проєкту
Виконавець: Благодійний фонд «UNBROKEN» («Незламні»), м. Львів
Цільові групи: люди з інвалідністю; особливо люди з обмеженою мобільністю
Партнери: громадська організація «Фестиваль «Файне Місто»» та ісландська ініціатива «Ramp Up»
Статус: впроваджено
Ключові результати: проєкт перетворює фестиваль «Faine Misto» на простір, повністю доступний для людей з інвалідністю, і створює відтворювану модель доступної фестивальної інфраструктури для застосування в інших сферах культурного сектору

Виклики

Доступне середовище – необхідна умова участі людей в економічному, соціальному, політичному та культурному житті. Обмеження можливостей участі в житті суспільства, зокрема через відсутність доступу до працевлаштування, житла та культурних заходів, сприяє соціальній ізоляції. Для вирішення цього завдання необхідно вживати заходів щодо посилення соціальної інтеграції шляхом підвищення доступності в різних сферах життя, зокрема соціальній та культурній.

Хоча в Україні вже докладено певних зусиль щодо підвищення доступності громадських просторів та заходів, великим культурним заходам, наприклад, фестивалям часто бракує комплексних та системних рішень у цій сфері. Обмежена доступність таких заходів позбавляє різні групи мешканців можливості повноцінно брати участь у суспільному та культурному житті спільноти, тим самим обмежуючи їхні права людини. Фізичні та структурні бар’єри, зумовлені відсутністю комплексної безбар’єрної інфраструктури та спеціально обладнаних зон для глядачів обмежують або повністю унеможливлюють доступ людей з інвалідністю, а особливо осіб з обмеженою мобільністю до таких зон, об’єктів інфраструктури та необхідних послуг на великих фестивалях.

Ініціатива: що, як, для кого/з ким

Усвідомивши цю проблему, співробітники благодійного фонду «UNBROKEN» вирішили розробити проєкт, спрямований на підвищення рівня соціальної інтеграції людей з інвалідністю, зокрема осіб з обмеженою мобільністю. Розроблена ініціатива має на меті створення цілковито доступного та інклюзивного середовища на фестивалі «Faine Misto».

Створення безбар'єрної інфраструктури та застосування рішень для забезпечення доступності на фестивалі «Faine Misto» допоможе забезпечити рівний доступ, гідність та повноцінну участь осіб з інвалідністю (зокрема носії прав, які користуються послугами, що надаються фондом «UNBROKEN») та інших груп населення з обмеженою мобільністю у цьому масштабному публічному заході. Це також посприяє реалізації більш масштабних заходів щодо посилення соціальної інтеграції, створення безбар'єрних суспільних просторів та підвищення поінформованості про інклюзивність та доступність у Львові.

Для реалізації проєкту команда фонду «UNBROKEN» співпрацювала з громадською організацією «Фестиваль «Файне Місто»» та ісландською ініціативою «Ramp Up». Об'єднавши зусилля, партнери отримали необхідний потенціал для координації, значний досвід організації фестивалів та знання міжнародних передових практик у галузі створення безбар'єрного середовища. До участі у проєкті також були залучені особи з інвалідністю та представники спільноти фахівців з реабілітації, щоб забезпечити орієнтованість дизайну та тестування на потреби користувачів.

Застосування ППЛ в межах проєкту: думки учасників

1. Коли ви дізналися про ППЛ і застосували його в межах свого проєкту? Які його принципи, на ваш погляд, вже були в ньому закладені?

   Ще до того, як ми почали застосовувати ППЛ, наш проєкт у своїй основі спирався на принципи рівності та недискримінації, участі та інклюзії, а також поваги до людської гідності.

   Оскільки нашою головною метою було створення безбар'єрного середовища на фестивалі «Faine Misto» для людей з інвалідністю та маломобільних груп населення, забезпечення рівного доступу та повага до людської гідності були невід'ємною частиною нашої місії. Крім того, наш підхід від самого початку був орієнтований на користувача, оскільки ми безпосередньо залучали людей з інвалідністю та представників спільноти фахівців із реабілітації до процесів тестування та проєктування.

2. Чи розвинули ви цей принцип (або ці принципи) надалі після того, як дізналися про ППЛ? Якщо так, можете розповісти, як ви це зробили?

   Так, знайомство з ППЛ дозволило нам поглибити та інституціоналізувати ці принципи, а не розглядати їх лише як передовий досвід. Ми розширили формат участі, вийшовши за межі типового користувацького тестування. Ми залучили носіїв прав – осіб з інвалідністю, зокрема отримувачів послуг центру «UNBROKEN», як активних співавторів на всіх етапах (планування, реалізації та оцінювання інфраструктури фестивалю).

   Ми перейшли від базових заходів щодо забезпечення фізичної доступності до комплексної моделі інклюзії. Це означало необхідність забезпечити такі умови, щоб усі елементи фестивалю – від санітарних зон та оглядових майданчиків до інформаційних каналів та доступу до сцени – гарантували людям з обмеженою мобільністю однакову якість вражень та можливість діяти самостійно.

3. Які принципи ви почали застосовувати в межах проєкту після того, як дізналися про ППЛ? Як ви почали застосовувати цей принцип (або ці принципи)?

   Ознайомившись із ППЛ ми цілеспрямовано інтегрували принципи підзвітності, верховенства права та розширення прав та можливостей.

   Під час фестивалю ми налагодили чіткі механізми зворотного зв'язку, які дозволяли носіям прав у режимі реального часу повідомляти про проблеми з доступністю. Ми також вимагали від партнерів проєкту, як, наприклад, громадська організація «Фестиваль «Файне Місто»», і технічного персоналу дотримуватись міжнародних стандартів доступності (використовуючи водночас досвід нашого ісландського партнера – організації «Ramp Up»).

   Замість того, щоб ставитися до людей з інвалідністю як до пасивних вигодонабувачів від створення доступної інфраструктури, ми наділили їх повноваженнями ключових осіб, які приймають рішення, та активних захисників своїх прав. Підвищуючи рівень обізнаності громадськості про інклюзію в межах великого фестивалю, ми розширили можливості носіїв прав обстоювати своє право на участь у культурному житті та громадському просторі по всьому Львову.

4. Чи була робота із застосуванням ППЛ корисна вашому проєкту? Якщо так, то в чому це проявлялось?

   Так, застосування ППЛ принесло проєкту величезну користь за декількома напрямами:
   - *безпосереднє залучення носіїв прав забезпечило практичність, ефективність та відповідність технічних рішень для забезпечення доступності (як-от пандуси та доріжки) потребам користувачів;*
   - *ППЛ змістив акцент з «благодійності» на «права людини». Це перетворило ініціативу з розвитку фестивальної інфраструктури на потужну платформу громадської адвокації для створення безбар'єрних громадських просторів у Львові;*
   - *розгляд доступності крізь призму прав людини посилив міжгалузеву співпрацю між фондом «UNBROKEN», громадської організації «Фестиваль «Файне місто»», міжнародними експертами («Ramp Up») та зацікавленими сторонами в місцевих органах влади.*

Результати

Для досягнення цієї мети проєкт було поділено на п'ять етапів реалізації, що охоплюють період із січня до серпня 2026 року, зокрема на етап збирання коштів та мобілізації ресурсів, а також заключний етап аналізу відгуків учасників фестивалю.

Проєкт перетворює фестиваль «Faine Misto» на простір, повністю доступний для осіб з інвалідністю, зокрема для осіб з обмеженою мобільністю, дозволяючи їм на рівних брати участь у масштабному громадському заході. Більш активне залучення осіб з інвалідністю у суспільне життя та підвищення їхньої помітності в ньому також сприяють їхній повній інтеграції до спільноти та знижують рівень соціальної ізоляції. Цей проєкт створює відтворювану модель доступної фестивальної інфраструктури, спонукаючи організаторів інших заходів у Львові, Україні та за їх межами впроваджувати стандарти безбар'єрного середовища та зміцнювати інклюзивні підходи у сфері культури.

7. Муніципальна платформа розвитку кар’єри молоді «Перші кар’єрні кроки»

Огляд проєкту
Виконавець: Львівська міська рада
Цільові групи: молодь з різноманітним життєвим досвідом, зокрема досвідом внутрішнього переміщення
Партнери: університети, громадські організації, виконавчі органи Львівської міської ради
Статус: в процесі реалізації
Ключові результати: з 2010 до 2026 роки понад 15 тисяч молодих людей пройшли стажування та практику за програмою «Перший кар’єрний крок». У 2025 році завершили стажування у Львівській мерії 146 молодих людей, після чого 26 з них були працевлаштовані в команді міської ради

Виклики

Органи місцевого самоврядування відіграють комплексну роль та діють як роботодавці, постачальники послуг та носії зобов’язань. Як одні з найбільших роботодавців у своїх спільнотах вони відіграють важливу роль, демонструючи на власному прикладі інклюзивні та доступні принципи працевлаштування. Вони також несуть відповідальність за те, щоб мешканці мали змогу користуватися своїми правами людини та робити внесок у формування ширших змін у нормах, що стосуються таких аспектів, як доступність, рівність та інклюзія.

Проте практичне виконання цих зобов’язань може бути пов’язане з труднощами, особливо коли йдеться про створення реальних можливостей працевлаштування для молоді, зокрема молодих людей із недостатньо представлених верств населення. Бар’єри у працевлаштуванні, доступності, робочому середовищі та доступі до можливостей можуть перешкодити молодим людям отримати цінний досвід роботи. Відтак, розробка програм стажувань та професійної підготовки, що ґрунтуються на принципах інклюзії та доступності, може мати безпосередній позитивний вплив на учасників, а також зміцнити роль органів місцевого самоврядування як зразкових роботодавців та вплинути на те, як стандарти зайнятості сприймаються іншими роботодавцями та мешканцями в спільноті.

Ініціатива: що, як, для кого/з ким

Щоб створити можливості для повноцінного працевлаштування, міська рада 16 років тому запустила програму «Перші кар’єрні кроки». Програма відкрита для учасників тричі на рік і пропонує стажування у певному відділі під керівництвом наставника, який є керівником відділу або спеціалістом. Програма орієнтована на молодь із різноманітним життєвим досвідом, зокрема на тих, хто був змушений залишити свої будинки та стати внутрішньо переміщеною особою. Програма реалізується у співпраці з університетами та молодіжними організаціями, які допомагають розповсюджувати інформацію про цю можливість серед студентів та членів.

За 16 років роботи програми «Перші кар'єрні кроки» міська рада отримала багатий та цінний досвід допомоги молоді в отриманні першого досвіду роботи. Накопичений досвід показав необхідність подальшого розвитку програми, зокрема шляхом цифровізації, розширення освітнього компонента (шляхом навчання таким управлінським підходам, як підхід, що ґрунтується на правах людини) та створення спільноти випускників. Мета полягає в тому, щоб зробити досвід, здобутий у межах програми, більш насиченим для різних груп учасників та підвищити їхню здатність робити внесок у реалізацію прав людини.

Застосування ППЛ в межах проєкту: думки учасників

1. Коли ви дізналися про ППЛ і застосували його в межах свого проєкту? Які його принципи, на ваш погляд, вже були в ньому закладені?

   Принципи відкритості та рівності завжди були для нас природною основою. Ще до знайомства з ППЛ ми вибудували програму «Перші кар'єрні кроки» як єдину конкурсну платформу, де кожен студент (незалежно від закладу вищої освіти чи спеціальності) мав рівні шанси пройти стажування у міській раді.

2. Чи розвинули ви цей принцип (або ці принципи) надалі після того, як дізналися про ППЛ? Якщо так, можете розповісти, як ви це зробили?

   Так, ми перейшли від інтуїтивного забезпечення рівних можливостей до усвідомленого створення інклюзивного та безбар'єрного середовища на кожному етапі стажування.

   Яскравим прикладом стала адаптація програми для незрячої студентки: ми створили умови, завдяки яким вона не лише пройшла стажування, а й стала повноцінним співробітником разом із колегами з Управління забезпечення доступності для людей з інвалідністю та інших маломобільних груп населення Львівської міської ради, що оцінювало міські об'єкти на предмет їхньої доступності.

3. Які принципи ви почали застосовувати в межах проєкту після того, як дізналися про ППЛ? Як ви почали застосовувати цей принцип (або ці принципи)?

   Ми систематично інтегрували принципи підзвітності, розширення прав і можливостей та прозорості через цифровізацію та освітні ініціативи.

   Ми впроваджуємо принцип розширення можливостей через нашу програму «Амбасадори» та шляхом створення спільноти випускників, надаючи молодим людям роль співавторів проєктів. Тепер вони самі залучають студентів з закладів вищої освіти та з-поміж власного кола знайомих і друзів. Ми підвищили рівень підзвітності завдяки системі відкритого зворотного зв'язку та прозорим критеріям відбору, що робить шлях від подання заявки до працевлаштування у мерії зрозумілим для кожного.

4. Чи була робота із застосуванням ППЛ корисна вашому проєкту? Якщо так, то в чому це проявлялось?

   Так, це докорінно змінило якість взаємодії в межах програми стажування. Програма стала ефективною сполучною ланкою між студентами та містом. Вона допомагає молоді подолати перешкоди на шляху до отримання першої роботи та одночасно задовольняє потребу міської ради у кваліфікованих кадрах. Підтвердженням цієї цінності є те, що лише за останній рік стажування пройшли 146 молодих людей, і 26 із них уже стали нашими колегами та працюють у Львівській міській раді.

Результати

Вже у 2025 році 146 молодих людей завершили програму «Перші кар'єрні кроки». З них 26 були працевлаштовані у міській раді після завершення програми. Програма виявилася ефективною в частині охоплення та подолання таких проблем, як брак кваліфікованих кадрів в органах місцевого самоврядування та труднощі з працевлаштуванням, з якими стикається молодь під час пошуку першої роботи. Також докладаються зусилля щодо подальшого розвитку програми, зокрема, щодо її доступності та інклюзії. Застосування ППЛ є частиною цих зусиль. Ця програма пропонує модель, яку можна відтворити, і яку можуть впровадити інші органи місцевого самоврядування. Крім того, подібні програми можуть допомогти зробити так, щоб голос молоді чули під час розробки міської політики та ухвалення рішень.

8. STEPLESS: посилення соціальної інклюзії людей з обмеженою мобільністю через створення безбар'єрних входів до приватних закладів

Огляд проєкту
Виконавець: Франківська районна адміністрація Львівської міської ради
Цільові групи: батьки із дитячими візками; особи з інвалідністю, зокрема ті, що пересуваються на кріслах колісних та/або є ветеранами; люди старшого віку; власники місцевих підприємств; широка громадськість (місцеві мешканці)
Партнери: Управління забезпечення доступності осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення, Департамент архітектури та просторового розвитку, Управління комунікації, благодійний фонд «UNBROKEN» («Незламні»), місцеві підприємства та ісландська ініціатива «Ramp Up»
Статус: в процесі реалізації
Ключові результати: у 2025 році у восьми приватних закладах було встановлено безбар'єрні входи, а також відремонтовано тротуар відповідно до вимог щодо доступності. Це посприяло покращенню соціальної інтеграції та підвищенню обізнаності мешканців про принципи універсального дизайну

Виклики

Більшість міст були побудовані в той час, коли питання доступності недостатньо враховувалися в міському плануванні та дизайні. Внаслідок цього багато міських просторів сьогодні продовжують мати значні бар'єри для різних груп мешканців. Вузькі входи до будівель та тротуари, нерівні поверхні, бруківка, сходи та інші особливості забудованого середовища можуть ускладнювати або унеможливлювати самостійне пересування та повноцінну участь мешканців у повсякденному житті. Отже, підвищення доступності цих просторів – це питання не лише фізичного доступу, але й соціальної інклюзії та рівної участі. Усунення цих бар'єрів може допомогти зменшити рівень соціальної ізоляції та надати більшій кількості мешканців можливість користуватися громадськими просторами, послугами та культурними об'єктами, а також відвідувати робочі місця та брати участь в інших сферах життя місцевої спільноти.

Підвищення рівня доступності в містах також може сприяти економічному та соціальному розвитку на місцевому рівні. Коли у мешканців з'являється більше можливостей вільно пересуватися своїми районами та користуватися послугами підприємств, отримувати послуги, а також відвідувати робоче місце та культурні об'єкти, вони можуть активніше брати участь у житті міста та робити свій внесок. Хоча ці проблеми існують вже багато років, вони стали особливо актуальними в контексті війни, яка сприяла зростанню кількості людей з інвалідністю та посилила потребу адаптації міського середовища до потреб усіх мешканців.

Ініціатива: що, як, для кого/з ким

Команда Франківської районної адміністрації Львівської міської ради вирішила вжити заходів, розробивши проєкт зі створення безбар'єрних входів до таких приватних закладів, як перукарня, аптека, банк, магазини, медичний центр та магазин оптик, серед інших. Проєкт також має на меті переосмислити інші елементи міського середовища. Отже, ініціатива орієнтована на батьків з дитячими візками; осіб з інвалідністю, зокрема осіб, які користуються інвалідними візками та/або є ветеранами; людей старшого віку; та інших мешканців і гостей, для яких доступ до цих установ ускладнений через відсутність безбар'єрних входів. Крім того, оскільки проєкт стосувався приватних організацій, він також був спрямований на місцевих власників підприємств, а також на ширшу спільноту мешканців.

Ініціатива ґрунтувалася на партнерстві між кількома міськими управліннями, зокрема, між Управлінням забезпечення доступності осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення, Управлінням архітектури, Управлінням просторового планування та Управлінням комунікації. Серед зовнішніх партнерів були фонд «UNBROKEN», місцеві підприємства та ісландська ініціатива «Ramp Up».

Застосування ППЛ в межах проєкту: думки учасників

1. Коли ви дізналися про ППЛ і застосували його в межах свого проєкту? Які його принципи, на ваш погляд, вже були в ньому закладені?

   Коли ми дізналися про ППЛ та застосували їх в межах нашого проєкту, принципи законності та верховенства права вже лежали в основі нашого проєкту. Проєкт ґрунтувався на принципах національного законодавства України у сферах доступності, інклюзії та недискримінації.

2. Чи розвинули ви цей принцип (або ці принципи) надалі після того, як дізналися про ППЛ? Якщо так, можете розповісти, як ви це зробили?

   Так, ми розробили ці принципи. Вивчаючи під час навчання ППЛ, ми застосували до нашого проєкту положення Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю та Європейської конвенції з прав людини.

   Ми виступили з ініціативою винести питання про «забезпечення доступності входів до підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності» до Плану заходів на 2026 рік щодо реалізації Стратегії створення безбар'єрного середовища у Львівській міській територіальній громаді на період до 2030 року (документ схвалено рішенням № 7862 сесії Львівської міської ради від 30 квітня 2026 року).

3. Які принципи ви почали застосовувати в межах проєкту після того, як дізналися про ППЛ? Як ви почали застосовувати цей принцип (або ці принципи)?

   Ознайомившись із ППЛ ми почали застосовувати у проєкті принципи розширення прав і можливостей та прозорості.

Застосовуючи принцип розширення прав і можливостей, ми перейшли від моделі допомоги особам з інвалідністю до моделі створення умов для повноцінної реалізації ними своїх прав. Проєкт підвищив рівень обізнаності про стандарти доступності шляхом демонстрації наочного прикладу змін. Відповідно до принципу прозорості інформацію про проєкт було представлено ясною, простою та доступною мовою з використанням наочних матеріалів через офіційні канали комунікації Львівської міської ради та соціальні мережі.

4. Чи була робота із застосуванням ППЛ корисна вашому проєкту? Якщо так, то в чому це проявлялось?

   Участь у спільному навчанні із нашими шведськими партнерами, безперечно, підвищила цінність нашого проєкту. Ми усвідомили, що доступність – це не лише технічні рішення та інфраструктура, а перш за все люди, їхні права та можливості.

Результати

Проєкт було поділено на шість етапів реалізації: обрання місця, розробка технічного проєкту, переговори з місцевими підприємцями, укладання угод про фінансування, проведення тендеру та будівельні роботи, а також офіційний запуск. Фінансування значною мірою надійшло з міського бюджету, а також від ісландської партнерської ініціативи «Ramp Up» та місцевих підприємств.

У 2025 році у восьми приватних закладах було встановлено безбар'єрні входи, а також відремонтовано тротуар відповідно до вимог щодо доступності. На 2026 рік заплановано розширення масштабів роботи: створення ще 56 безбар'єрних входів. Завдяки цьому проєкт посприяв посиленню соціальної інтеграції мешканців, які інакше могли б бути позбавлені доступу до різних просторів, де протікає соціальна, економічна, культурна та інша діяльність. Крім того, проєкт підвищив поінформованість мешканців та місцевих підприємців про принципи універсального дизайну, до яких (загалом їх сім) належать «рівність у використанні»[13], «гнучкість використання», а також «простота та інтуїтивність використання». Цей проєкт також став масштабованою та відтворюваною моделлю рішень безбар'єрного доступу, яку можна застосовувати в інших районах Львова, інших містах України та за її межами.

[13] Принципи універсального дизайну розміщено на сайті Центру універсального дизайну. Доступно за посиланням: https://design.ncsu.edu/research/center-for-universal-design/

9. Безбар’єрний маршрут до послуг: створення безбар’єрного маршруту, що поєднує ключові об’єкти соціальної інфраструктури

Огляд проєкту
Виконавець: Сихівська районна адміністрація Львівської міської ради
Цільові групи: особи з інвалідністю, зокрема особи з обмеженими можливостями та/або ветерани війни; люди старшого віку; сім’ї з дітьми
Партнери: Управління архітектури та Управління просторового розвитку Львівської міської ради, громадські організації, ЮНІСЕФ
Статус: в процесі реалізації
Ключові результати: виконано 60% робіт із облаштування безбар’єрного маршруту, що становить 6800 кв.м доступного простору, покращено безпечний та самостійний доступ до ключових соціальних і медичних послуг для мешканців району, зокрема для людей з інвалідністю, ветеранів, людей старшого віку та батьків із дитячими візочками

Виклики

У міському середовищі критично важливим є взаємозв’язок між об’єктами та послугами, оскільки повсякденне життя мешканців передбачає користування безліччю служб та участь у різноманітних громадських заходах. Відсутність чи недоступність таких зв’язків безпосередньо позначається на можливостях мешканців самостійно планувати та здійснювати свою повсякденну діяльність.

Ініціатива «Безбар’єрний маршрут» є способом вирішення цієї проблеми шляхом комплексного підходу до забезпечення доступності міського середовища. Замість того, щоб зосереджуватися на кожній перешкоді окремо, підхід, орієнтований на створення безбар’єрних маршрутів, враховує, як муніципальне середовище загалом (серед них зокрема пішохідні шляхи, об’єкти інфраструктури та можливі перепони) впливає на здатність людей переміщатися між важливими пунктами призначення та отримувати доступ до них.

Ініціатива: що, як, для кого/з ким

У Сихівському районі взаємозв’язок між ключовими об’єктами соціальної інфраструктури був ускладнений через небезпечні пішохідні переходи з вибоїнами, пошкодженим покриттям та тротуарами, а також відсутністю пандусів. Щоб вирішити це завдання, команда адміністрації Сихівського району вирішила розробити проєкт, що забезпечує доступність сполучення між шістьма ключовими об’єктами: поліклінікою, будівлею районної адміністрації, Центром надання адміністративних послуг (ЦНАП), спортивним комплексом, церквою та кінотеатром. В межах цього проєкту зі створення безбар’єрного маршруту в районі було оновлено покриття пішохідних доріжок: воно стало рівним і безпечним, а перешкоди, що існували раніше, спричинені перепадами висот і пошкодженими ділянками, були усунені.

Рішення також було обґрунтоване розумінням того, що приблизно 15000 мешканців щодня користуються маршрутом між цими закладами. Серед мешканців, які користуються цим маршрутом, значна кількість – це особи з інвалідністю, зокрема особи з обмеженою мобільністю та/або ветерани війни; люди старшого віку; та сім'ї з дітьми.

Проєкт було реалізовано у партнерстві з ключовими закладами, між якими проходить маршрут, а також з ЮНІСЕФ.

Застосування ППЛ в межах проєкту: думки учасників

1. Коли ви дізналися про ППЛ і застосували його в межах свого проєкту? Які його принципи, на ваш погляд, вже були в ньому закладені?

   Ще до початку навчання наш проєкт був зосереджений на створенні безбар'єрного пішохідного маршруту та забезпеченні рівного доступу до ключових соціальних послуг для осіб з інвалідністю, ветеранів, людей старшого віку і батьків із дітьми.

   Проєкт вже передбачав принципи недискримінації та рівності, участі, доступності та підзвітності. Ми розуміли, що створення безбар'єрного середовища має відповідати реальним потребам осіб з обмеженою мобільністю.

2. Чи розвинули ви цей принцип (або ці принципи) надалі після того, як дізналися про ППЛ? Якщо так, можете розповісти, як ви це зробили? Які принципи ви почали застосовувати в межах проєкту після того, як дізналися про ППЛ? Як ви почали застосовувати цей принцип (або ці принципи)?

   Навчання допомогло нам перейти від сприйняття доступності переважно як питання інфраструктури до розуміння її як питання прав людини.

   Ми зміцнили принцип «нічого для нас без нас» та визнали важливість безпосередньої участі осіб з інвалідністю, ветеранів та інших цільових груп у аудиті маршруту, виявленні бар'єрів та обговоренні можливих рішень.

   Ми також приділили підвищену увагу прозорості, підзвітності та взаємодії з мешканцями. Тепер ми приділяємо більше уваги збиранню відгуків та їх використанню для коригування подальших етапів реалізації проєкту з урахуванням реальних потреб користувачів.

3. Чи була робота із застосуванням ППЛ корисна вашому проєкту? Якщо так, то в чому це проявлялось?

   ППЛ допоміг нам усвідомити, що хороший безбар'єрний маршрут – це не просто новий тротуар чи занижений бордюр. Йдеться про те, щоб дати людям можливість самостійно та безпечно реалізовувати своє право на доступ до медичних, адміністративних, соціальних та інших життєво важливих послуг.

Такий підхід змістив нашу увагу з простого питання «Що потрібно побудувати?» на питання «Для кого ми це будуємо, і чи справді це рішення відповідає їхнім потребам?».

Внаслідок цього проєкт став більш орієнтованим на людей, інклюзивним та практичним.

Результати

Роботи виконуються поетапно, оскільки фінансування на весь обсяг робіт ще не забезпечено. Попереду ще багато роботи, і вже завершено 60% робіт з облаштування безбар'єрного маршруту, що становить 6800 кв.м доступного простору. У межах проєкту створюється відтворювана модель того, як рішення з організації безбар'єрного маршруту забезпечує комплексний взаємозв'язок різних послуг і видів діяльності, сприяючи у такий спосіб реалізації різноманітних прав мешканців.

10. Програма навчання етичної та безбар'єрної комунікації: гідна комунікація як основа довіри та рівності

Огляд проєкту
Виконавець: Центр життєстійкості, що діє при Львівському міському центрі соціальних послуг і реабілітації «Джерело»
Цільові групи: органи місцевого самоврядування; співробітники ЦНАПів; соціальні та медичні працівники; освітяни
Партнери: Львівський міський центр соціальних послуг і реабілітації «Джерело»; органи місцевого самоврядування та громадські організації, що працюють з особами з інвалідністю та вразливими групами населення
Статус: в процесі реалізації
Ключові результати: проєкт, покликаний зробити цей курс доступним для всіх мешканців Львова, зрештою спрямований на боротьбу зі стигматизацією інвалідності та подолання невидимих бар'єрів, з якими стикаються особи з інвалідністю

Виклики

Виклики, з якими стикаються особи з інвалідністю, виходять за межі матеріальних і фізичних бар'єрів, і до них належать стереотипи і стигма, які глибоко вкоренилися. Стигматизацію осіб з інвалідністю часто ігнорують під час реалізації проєктів та інших заходів, оскільки бар'єри, зумовлені ставленням оточуючих, на відміну від перешкод в архітектурному середовищі, менш помітні, тож їх важче виявити та усунути.

Проте ці бар'єри мають серйозні наслідки для осіб з інвалідністю, оскільки впливають на їхні можливості пошуку та отримання доступу до життєво важливих послуг, а також повноцінної та рівноправної участі у різних сферах життя. А отже, забезпечення доступності потребує не лише змін в архітектурному середовищі, але й зусиль, спрямованих на зміну поглядів, уявлень та практик, які призводять до ізоляції чи маргіналізації людей з інвалідністю.

Ініціатива: що, як, для кого/з ким

Команда львівського Центру життєстійкості надає мешканцям підтримку у процесі відновлення, зокрема, надаючи психологічні консультації, організовуючи групи взаємної підтримки та сімейні консультації, а також допомагаючи у подоланні посттравматичного стресового розладу (ПТСР). Чітко усвідомлюючи проблему стигматизації осіб з інвалідністю, команда виступила з ініціативою розробити та впровадити навчальний курс для працівників органів місцевого самоврядування, співробітників ЦНАПів, соціальних та медичних працівників, а також педагогів, щоб сформувати у них практичні навички взаємодії з особами з інвалідністю.

Основні модулі курсу будуть присвячені питанням безпосереднього спілкування з особами з інвалідністю на засадах гідності, рівності, поваги та з використанням коректної лексики, етичним аспектам їх представлення у соціальних та традиційних медіа та етиці взаємодії з користувачами асистивних технологій. Ширша мета полягає в тому, щоб усі мешканці Львова мали змогу пройти цей курс.

Реалізація цієї ініціативи сприятиме подальшому впровадженню культури гідності та інклюзії в місті. Це також сприяло б зниженню стигматизації осіб з інвалідністю та одночасно покращило б якість взаємодії між фахівцями, які працюють безпосередньо з населенням (тобто носіями обов'язків), та мешканцями (тобто носіями прав).

Ініціативу буде реалізовано в межах партнерства між Львівським міським центром соціальних послуг і реабілітації «Джерело», органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями, які працюють з особами з інвалідністю та вразливими групами населення. Таке партнерство поєднує практичний досвід, експертні знання та можливості прийняття рішень, а також спирається на врахування реальних потреб носіїв прав та застосування принципу «нічого для нас без нас»[14].

Застосування ППЛ в межах проєкту: думки учасників

1. Коли ви дізналися про ППЛ і застосували його в межах свого проєкту? Які його принципи, на ваш погляд, вже були в ньому закладені?

   Від самого початку наш проєкт ґрунтувався на принципах недискримінації, рівності та поваги до людської гідності. Нашою головною метою було зруйнувати старі стереотипи та сформувати шанобливе, рівноправне ставлення до осіб з інвалідністю та представників інших уразливих груп.

2. Чи розвинули ви цей принцип (або ці принципи) надалі після того, як дізналися про ППЛ? Якщо так, можете розповісти, як ви це зробили?

   Так, ми активно зміцнюємо принцип участі. Ми намагаємося залучати до розробки та вдосконалення програми більше людей із різним життєвим досвідом. Крім того, після тестування першого модуля у червні за участю співробітників органів соціального захисту ми зосередилися на збиранні їхніх відгуків, щоб безперервно коригувати курс з урахуванням їхніх реальних потреб.

3. Які принципи ви почали застосовувати в межах проєкту після того, як дізналися про ППЛ? Як ви почали застосовувати цей принцип (або ці принципи)?

---

[14] Девіз «нічого для нас без нас» відбиває принцип змістовної участі осіб з інвалідністю у прийнятті рішень з питань, що стосуються їхнього життя або впливають на нього. Він підкреслює, що особи з інвалідністю є носіями прав і мають бути активно та ефективно залучені до відповідних процесів прийняття рішень, а не бути об'єктами рішень, що приймаються від їхнього імені та без їхньої участі. Детальніше можна ознайомитись у Зауваженнях загального порядку № 7 щодо статті 4.3 та 33.3 – участь осіб з інвалідністю у виконанні та моніторингу Конвенції. Доступно за посиланням: *https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no7-article-43-and-333-participation*

Ми почали активніше застосовувати принципи підзвітності та розширення можливостей і прав. На підставі прямих відгуків учасників ми доповнили матеріал практичними порадами та простими правилами спілкування, які співробітники можуть легко застосовувати у своїй щоденній роботі разом із загальними принципами.

4. Чи була робота із застосуванням ППЛ корисна вашому проєкту? Якщо так, то в чому це проявлялось?

   На нашу думку, так. Завдяки зворотному зв'язку ми дізналися, що наявність практичної складової дуже важлива для співробітників першої лінії, які завершили перший блок курсу. Збирання такого зворотного зв'язку дозволяє нам безпосередньо дізнатися про потреби учасників та адаптувати курс з урахуванням їхніх потреб в контексті роботи.

Результати

Ініціатива реалізується у чотири етапи, першим з яких є оцінювання потреб та розробка курсу за участю експертів та осіб, які мають особистий досвід у цій сфері.

Цей курс потенційно може бути масштабований та стати доступним для ширшого кола представників органів місцевого самоврядування, співробітників центрів надання адміністративних послуг, соціальних та медичних працівників, а також педагогів. Надання можливості пройти цей курс носіям прав, які мають право на отримання різних послуг від органів місцевого самоврядування, розширює їхні можливості: вони починають розуміти, як саме мають надаватися послуги та у яких випадках це робиться у належний спосіб. Кінцевий результат проєкту полягає у подоланні стигматизації інвалідності та невидимих бар'єрів, з якими стикаються особи з інвалідністю.

Висновок

Ініціативи, представлені у цьому буклеті, демонструють, що органи місцевого самоврядування є не лише виконавцями політики, а й ключовими учасниками просування України на шляху до членства у Європейському Союзі. Досвід Львова демонструє, як аспекти вступу до ЄС, зокрема доступність, зрештою реалізуються через рішення, які приймають на місцевому рівні. Представлені у цьому буклеті проєкти також демонструють можливість відтворення окремих рішень за умови їхньої адаптації до конкретних реалій.

Досвід учасників проєктів показує, що застосування ППЛ в межах їхніх ініціатив, запланованих для реалізації, підвищило цінність їхньої роботи і що вони мають намір продовжувати використовувати цей підхід. Досвід також свідчить про те, що принципи рівності та недискримінації найчастіше вже були складовою частиною проєктів ще до того, як учасники почали систематично застосовувати ППЛ. Проте застосування цих принципів в межах ППЛ допомагає враховувати ширші аспекти рівності та недискримінації. Наприклад, шляхом формування глибшого розуміння стереотипів та упереджень, що перешкоджають забезпеченню рівності та недискримінації, а також того, як вони впливають на розробку рішень, спрямованих на забезпечення доступності. Аналогічно застосування принципу участі як складову ППЛ розширило розуміння того, на кого розраховані проєкти, що посприяло розширенню та урізноманітненню участі носіїв прав. Досвід учасників також показує, що після ознайомлення з ППЛ в межах багатох проєктів почали впроваджувати принципи підзвітності та прозорості. В межах проєктів також почалося активніше застосування принципу законності шляхом ширшого використання таких інструментів у сфері прав людини, як КПІ. Загалом, накопичений досвід свідчить про те, що застосування ППЛ допомогло учасникам поглянути на свої проєкти крізь призму комплексу принципів, спрямованих на більш повну реалізацію прав мешканців та посилення ролі службовців муніципальних органів як носіїв обов'язків.

До питання доступності в межах цих проєктів підходили не просто як до технічного завдання щодо створення інфраструктури, а як до необхідної умови для реалізації прав людини та повноцінної участі в житті суспільства. Особлива увага до прав осіб з інвалідністю, а також до інклюзії та участі ветеранів й інших груп населення, що стикаються з бар'єрами, свідчить про те, що органи місцевого самоврядування можуть втілювати європейські цінності та міжнародні стандарти у сфері прав людини у реальні покращення повсякденного життя людей. У міру того, як Україна продовжує процес вступу до ЄС, досвід Львова є практичним прикладом, як органи місцевого самоврядування можуть сприяти формуванню інклюзивних та стійких спільнот та дотриманню прав людини для всіх.

Додаток 1. Шаблон ініціатив EUcation

1. У чому полягає суть вашої ініціативи? *(опишіть її обсягом до 150 слів)*

2. Досягненню якої мети вона сприяє? *(Виберіть варіант, який підходить)*

- ◯ Весь транспорт у Львові безбар'єрний (раніше обговорювалося в Групі 1)
- ◯ Львів є доступним для осіб з інвалідністю (раніше обговорювалося в Групі 2)
- ◯ Підвищення соціальної інтеграції/згуртованості у Львові (раніше обговорювалося в Групі 3)
- ◯ У Львові створено безбар'єрні простори для всіх верств населення у громади (раніше обговорювалося в Групі 4)
- ◯ Підвищена обізнаність щодо питань, пов'язаних з інклюзією та доступністю у Львові (раніше обговорювалося в Групі 5)
- ◯ Інше *(будь ласка, зазначте)*

3. З ким ви плануєте реалізувати цю ініціативу?

- ◯ Самостійно
- ◯ З іншими учасниками EUcation *(будь ласка, уточніть, з ким саме)*
- ◯ З колегами в моїй організації/відділі/підрозділі *(будь ласка, уточніть, з якої організації/відділу)*
- ◯ З партнерами з громадянського суспільства або академічних кіл, а також з іншими особами поза моєю організацією, які володіють необхідними мені знаннями та досвідом *(будь ласка, вкажіть)*

4. Опишіть кроки реалізації цієї ініціативи.

5. Чи потрібно для реалізації ініціативи отримати погодження керівника або заручитись підтримкою колег? *(Оберіть варіант, який підходить)*

- ◯ Так, потрібно погодити з керівником
- ◯ Так, потрібно погодити з колегами
- ◯ Так, потрібно погодити з керівником та колегами
- ◯ Ні

6. Щоб ваша ініціатива відповідала принципам підходу, що ґрунтується на правах людини/принципах PLANET[15], будь ласка, дайте відповідь на такі запитання *(відповідь на кожне запитання має бути обсягом до 100 слів)*:

1. Кого поза вашою організацією вам доведеться залучити до роботи, щоб забезпечити представництво інтересів цільової групи (принцип «нічого для нас без нас»)? У який спосіб ви плануєте їх залучити? (Участь)
2. Які конвенції з прав людини регулюють цю ініціативу? (Законність)
3. Як ви забезпечите чіткий розподіл обов'язків під час виконання робіт, а також наявність у мешканців, які зацікавлені в цій ініціативі, можливості висловлювати свою думку? (Підзвітність)
4. Чи ця спрямована ініціатива на осіб, яким важко реалізовувати свої права людини? Як ми можемо зробити найбільш уразливі групи населення частиною цільової аудиторії? (Недискримінація та рівність)
5. Як ця ініціатива може сприяти нарощуванню потенціалу носіїв прав, щоб вони були обізнані про свої права та могли їх обстоювати? (Розширення прав і можливостей)
6. Як можна забезпечити доступність інформації про цю ініціативу? (Прозорість)

Інформація, про особу, яка заповнила шаблон

Ім'я та прізвище:
Посада:

---

[15] До принципів *PLANET*, що використовуються в ППЛ, належать наступні: *Participation* – принцип участі, *Legality* – принцип законності, *Accountability* – принцип підзвітності, *Non-discrimination* – принцип недискримінації, *Equality* – принцип рівності, *Transparency* – принцип прозорості

